

Lunds universitet
Historiska institutionen
HISK37
VT26
Seminarieledare: Dick Harrison
Handledare: Emma Hilborn
Tid: 5 Juni kl. 11.15
Lokal: A233 Lux

En graciös grossess:

En diskursanalys av snörlivet i anknytning till graviditet inom rådgivningsmaterial och reklam åren 1866-1924

En diskursanalys av snörlivet i anknytning till graviditet inom rådgivningsmaterial och reklam åren 1866-1924.....	1
1. Inledning.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	3
1.2. Forskningsläge.....	4
1.3 Teori och metod.....	10
1.4 Källmaterial.....	11
1.4.1 Avgränsning.....	14
2. Historisk bakgrund.....	15
3. Undersökning och analys.....	17
3.1 Snörlivet innan grossess.....	17
3.2 Snörlivet under grossess.....	20
3.3 Snörlivet och förlossning.....	23
3.4 Snörlivet och amning.....	24
3.5 Snörlivet och Stöd.....	27
3.6 Graviditet i offentligheten.....	29
3.7 Grossess-snörliv i dagstidningar.....	31
4. Sammanfattande diskussion.....	37
5. Käll- och litteraturförteckning.....	42

1. Inledning

För ett par år sedan såg jag en bild på en höggravid Kate Hudson på röda mattan iklädd en glittrig dräkt som framhävde hennes grossess. Denna bild väckte ett intresse inom mig, och flertal frågor om hur gravida kvinnor i olika tidsperioder klätt sig, och vare sig det funnits specifika graviditetskläder. Efter en tid av fundering och efterforskning stötte jag på de så kallade grossess-snörliven som marknadsförts i dagstidningar i Sverige framförallt på det tidiga 1900-talet. Dessa plagg bringade samman två koncept som jag aldrig trodde skulle fungera tillsammans, graviditet och korsett. Vid det förra sekelskiftet var snörlivet den accepterade formen av underkläder för kvinnor, och framförallt för medelklassen, var korsetten en självklarhet. Den moderiktiga siluetten var, kring sekelskiftet 1900, timglasformen med en låg midja samt rundade höfter och bröst. Timglasformen uppnådes genom snörlivet, och i vissa medelklassfärer användes tightlacing, alltså snörde man sig väldigt hårt. Trots att detta inte skedde i större utsträckning så ansågs tightlacing av många vara ett problem, och motarbetades flitigt av dräktreformsrörelsen i Sverige såväl som i andra länder med samma trender. Trots att tightlacing var hyfsat sällsynt, så hävdade många dräktreformister och läkare att snörlivet var farligt och behövde reformeras. Om detta var sant eller inte, bör inte förändra att det moderiktiga snörlivet för perioden, måste varit obekvämt och svårangepassat för den gravida kroppen. Därav har jag valt att inom denna uppsats undersöka konflikten mellan mode och medicin under perioden 1866-1924, genom att titta på hur snörliv i samband med grossess diskuterats i rådgivningslitteratur samt marknadsförts i dagstidningar.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att synliggöra hur medicin och mode hanterade konflikten som uppstod mellan normen att bära snörliv och vad som ansågs hälsosamt för gravida under perioden 1866-1924. Genom att undersöka synen på snörlivsanvändning under grossess i rådgivningsmaterial och hur det påverkat utformning av och reklam för grossess-snörliv ämnar denna uppsats belysa hur den gravida kroppen uppfattades och behandlades i offentligheten. Med detta syfte ämnas följande frågeställningar besvaras:

- Vilka diskurser för och emot snörliv i anslutning till graviditet kan identifieras i materialet?
- Hur argumenteras det för och emot användningen av snörliv i anslutning till graviditet?
- Hur beskrivs och värderas den gravida kvinnan i materialet?
- Hur bemöts diskurser från rådgivningsmaterialet i beskrivningen och illustrationer av grossess-snörliven i reklam?

1.2. Forskningsläge

Forskningsfältet kring graviditetskläder under sent 1800- och tidigt 1900-tal är inte särskilt stort. Få studier diskuterar användningen av snörliv vid graviditet, och ännu färre graviditets-specifika snörliv. Forskningsfältet drivs främst av forskare från Australien, England och USA. Den litteratur som kunnat hittas och identifieras som relevant till detta uppsatsarbete presenteras i detta kapitel. Forskningen i helhet behandlar frågan om snörliv i grossess på olika sätt, både utifrån konstruktionen av kvinnan, moderskap, befolkningsstatistik, dräkt konstruktion samt har två verk som inte behandlar grossess, men istället kopplingen mellan kvinnoklädsel och samhällsideal och reform. I denna uppsats ämnas forskningsfältet kompletteras genom att undersöka den medicinska diskursens påverkan på den kommersiella, samt genom svenskt material som inte tidigare undersökts utifrån perspektiv kring graviditet.

I det verk som kan anses vara mest väsentligt till uppsatsarbetet, *Bound to please: a history of the victorian corset* (2001), behandlar modehistorikern Leigh Summers, i kapitlet "The Invisibility of the Maternal Body", både samhällets syn på den gravida kroppen samt relationen mellan kroppen och korsetten. Kapitlet redogör för hur användning av korsett under grossess upprätthöll misogyna värderingar och intressen genom att osynliggöra den gravida kroppen som inte bevarade de rådande feminina idealen.¹ Trots att den gravida kvinnan osynliggjordes och marginaliserades, belyser Summers att hon inte var utan agens, då hon kunde använda snörliv till sin förmån för att både intetgöra och dölja graviditet, samt att uppkomsten av grossess-korsetter validerade den kvinnliga upplevelsen.²

Summers skriver att samhällets tvådelade syn på den gravida kvinnan, som både ansågs ärovärd samtidigt som hon var bäst undangömd, ledde till att kvinnor i största mån ansträngde

¹ L. Summers. *Bound to Please: A History of the Victorian Corset*. 1. uppl. Berg Publishers, 2001, s.61-62

² Summers. 2001, s.62

sig för att dölja sin graviditet så länge som möjligt.³ Ett väsentligt verktyg för att gömma den gravida kroppen blev korsetten, vars snören, spännen och paneler tillsammans med försiktigt draperade tyger tillät kvinnor ett flertal extra månader av frihet i samhället.

Summers diskuterar även synen på fertilitet i det förändrande viktorsianska samhället, där familjeplanering blev allt vanligare trots att abstinens fortsatt var det enda accepterade preventivmedlet, och fertila kvinnor ansågs vara en pina för sina män.⁴ Graviditet, som på många sätt romantiserades så länge kvinnan i fråga var gift, samtidigt förstörde den manliga fantasin kring den gifta kvinnans oskuldsfullhet då det ansågs vara en manifestation av kroppsligt begär.⁵

Vad det gäller specifikt graviditetsmode betonar Summers att det vanligaste under 1800-talet var att man justerade de plaggen man ägde till den förändrade kroppen, och införskaffade sig sällan särskilda plagg, men att reklam för specifika plagg började göras synliga i USA år 1911, och England år 1913.⁶ Försäljningen av sådana plagg vilade på reklam kring fostrets välmående, och förkastelsen av mödrar som torterade sina foster med hårt snörda korsetter.⁷ Summers poängterar hur det är endast fostrets välmående som diskuteras och de konsekvenser som möjligt kunnat drabba den. Bland konsekvenserna finns oavsiktlig abort eller försvagat och sjukt barn, annars försummas den havande i diskussionen⁸.

I bokens sista kapitel "Corsetry, advertising and multiple readings of the female body", skriver Summers om korsetter i reklam. Där beskriver hon hur reklam var en av de största anledningar till korsettens popularitet, trots all rådgivningslitteratur kring dess nackdelar och förtryck av kvinnokroppen. Korsetter var konstant återfunna i reklam från 1880-talet, och spelade även en stor roll i sexualiseringen av plagget som kom att representeras väl i både film och pornografi.⁹ Enligt Summers var reklamen en blandning av bilder menat att attrahera både kvinnor men framförallt män genom avbildningar av kvinnor som gladeligen uttrycker sin sexualitet.¹⁰ Detta kapitel hanterar inte reklam för grossess-snörliv, vilket denna uppsats ämnar komplettera.

³ Summers. 2001, s.37

⁴ Summers. 2001, s.39

⁵ Summers. 2001, s.39

⁶ Summers. 2001, s.41

⁷ Summers. 2001, s.44

⁸ Summers. 2001, s.45-46

⁹ Summers. 2001, s.173

¹⁰ Summers. 2001, s.180-181

Boken har varit väsentlig för uppsatsarbetet då den behandlar skärningspunkten mellan graviditet och mode, samt behandlar korsetter i reklam i USA och England, och därav etablerar en kunskapsbas för denna studie. Den har varit värdefull för belysning av hur den havande förhöll sig till sin grossess i offentligheten, vilket är något som denna uppsats ämnar undersöka.

Boken *Fashion and motherhood* (2025), redigerad av modehistorikern Laura Snelgrove har även varit väsentlig för uppsatsarbetet då den likt Summers alster behandlar skärningspunkten mellan graviditet och mode. Karen Case är professor i pedagogiskt ledarskap, och forskare inom maternalistisk teori. Case skriver i kapitlet “Corset Crusade: Dress Reformers and the Maternity Corset” om den delade debatten kring användningen av korsett under graviditet från cirka 1870-1910-talet som enligt henne resulterade i förvirring och osäkerhet bland havande kvinnor.¹¹ Skribenten beskriver debatten som fördes av kvinnliga doktorer och reformister som Alice Stockham, samt manliga läkare, som William Augustus Evans. Case poängterar att det är svårt att avgöra vilka röster som hördes mest angående graviditet och användningen av korsett, men att det till följd av läkare och reformister uppkommit lösare korsetter ämnade att bevara både kroppsform och hälsa som en sorts kompromiss mellan korsetter och den utopiska korsettlösa framtiden, som förespråkades av dräktreformister.¹² Case belyser hur reklam för korsetter lovade mödrarnas stabilitet genom graviditeten, autonomi utanför hemmet samt behållningen av figuren utan att lyfta de olika riskerna som fanns. Reklamen och försäljningens pseudo-vetenskapliga taktiker förespråkade korsetter genom hela graviditeten.¹³

I kapitlet “Mother’s Milk is Best of All: Breastfeeding Garments from 1880-1930”, skriver modehistorikern Clair Salmon, om plagg skapade för amning och däribland korsetter specifikt skapade för gravida kvinnor samt nya mödrar. Salmons skriver dock att många inte hade råd med att köpa nya plagg specifikt för graviditet, utan fortsatte istället med det vanliga snörlivet genom grossessen.¹⁴ Bevarandet av klädseln, poängteras av Salmon, smutskastades då, reformister och läkare ansåg anledningen till detta vara moderns fåfänga, och inte vara en praktisk lösning för att längre kunna använda sina kläder.¹⁵ Vidare beskriver Salmon

¹¹ K. Case. “Corset Crusade: Dress Reformers and the Maternity Corset”. I L. Snelgrove (red.), *Fashion and motherhood: image, material, identity*. Bloomsbury Visual Arts, London, 2025. S.125

¹² Case. 2025, s.127

¹³ Case. 2025, s.126

¹⁴C. Salmon. “Mother’s milk is best of all”. I L. Snelgrove (red.), *Fashion and motherhood: image, material, identity*. Bloomsbury Visual Arts, London, 2025, s.146

¹⁵ Salmon. 2025, s.146

grossess-snörliven som skapats för både bekväm graviditet samt amning, och drar slutsatsen att utvecklingen i graviditets och amningsplagg var en konsekvens av förändring i synen på modern och den gravida kvinnan i samhället, som kom att bli allt mer accepterad och hyllad.¹⁶

Mel Davies, ekonomhistoriker, undersöker korsetten och korsett-träningens roll i medelklassens minskande födelsetal under 1800-talet i artikeln "Fashion and conception: Fashion and demographic trends in the 19th century" publicerad i *Comparative Studies in Society and History* (1982). Artikeln argumenterar främst för korsettens fysiska effekt men belyser även dess sociala och psykologiska roll i förtrycket av kvinnan, som genom begränsad rörlighet tvingades förlita sig mer på mannen.¹⁷

Skribenten presenterar statistik både kring medelvärdet av midjestorlekar under åren 1751-1930, samt försäljning av korsetter på den brittiska marknaden, vilket estimeras vara fem till 12 miljoner per år beroende på källor från 1860-talet. Davies belyser att flickor i medelklassfamiljer ofta kunde börja med träningskorsetter redan vid fyra års ålder, med upptrappning under tonåren med flera exempel på nästintill våldsamma metoder för att minska midjans omkrets.¹⁸ Dessa förhållanden menar Davies hade flertal negativa effekter på både befruktning och graviditet, då den extrema användningen av korsetten kunde göra samlag extremt obekvämt om den orsakade livmoderhalsen att skadas, samt kunde orsaka sänkt libido.¹⁹ En annan anledning som Davies tillskriver de sänkta födelsetalen är amenorré, som innebär oregelbundna eller frånvarande menstruationer. Davies skriver att 4000 unga kvinnor i England hade diagnoserats med denna åkomma vid året 1847 och att det med stor möjlighet kan ha varit kopplat till korsetten, då amenorré orsakas av svält, och unga kvinnor ofta hade svårt att äta iklädda tidens åtsnörda mode.²⁰ Åkomman innebar sänkt fertilitet då aktiviteten i det reproduktiva systemet minskas dramatiskt. Tillsist belyser Davies korsettens påverkan på graviditeten, då den både kunde inducera oönskade aborter, samt hur kvinnor i medelklassen som bar sådana hårt spända korsetter ofta hade försvårade födsel på grund av atrofierade

¹⁶ Salmon. 2025, s.156

¹⁷ M. Davies. "Corsets and Conception: Fashion and Demographic Trends in the Nineteenth Century." *Comparative Studies in Society and History*, 24:4. 1982, s.616. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/178431> (17/4-26)

¹⁸ Davies. 1982, s.626-27

¹⁹ Davies. 1982, s.629

²⁰ Davies. 1982, s.631-32

bålmskler.²¹ Artikelns slutsats är att i samband med andra omständigheter kan korsetten agerat startskott för trenden i födelsetal samt ha vidare spelat en betydande roll i dess sänkning.²²

Denna artikel är användbar för uppsatsen då den detaljerar flertal medicinska problem kring hårt snörda korsetter samt användningen och trender kring dem med perspektiv på besvär för kvinnor både i och inför grossess.

Harriet Waterhouse är en historisk kostymör för Shakespeare Globe, samt medlem i The Costume Society, vars mål är att främja modehistoria. I artikeln “A Fashionable Confinement: Whalebone stays and the pregnant woman” publicerad i *Costume: The Journal of the Costume Society* (2007), diskuteras graviditet och klädsel från 1400-1800-talets slut med fokus på utformningen av sådana plagg. I texten poängterar Waterhouse vikten av graviditetsspecifika plagg inom historien samt dess konstruktioner under den viktorianska eran och belyser att dessa antagligen var vanligare än tidigare antaget.²³ Detta skiljer hennes studie från mycket av forskningen som hävdar att det endast var kvinnor i överklassen som skaffade graviditetsspecifika plagg. Skribenten detaljerar hur den gravida kvinnan kunde röra sig i samhället och belyser att trots graviditetstabuer var det inte ovanligt att se höggravida kvinnor på olika sammanställningar eller ute i societeten.²⁴ Waterhouse belyser även att reklam för grossess-specifika snörliv var subtila och använde begrepp som “hälsosamma” istället för att rakt ut konstaterade vad de var till för.²⁵ Denna text skiljer sig från mycket av den andra tidigare forskningen då den både hävdar att det inte var ovanligt för gravida kvinnor att synas i offentligheten samt att grossess-specifika plagg var vanligare inslag i kvinnors garderober, även utanför medelklassen. Detta skänker ett flertal perspektiv vad gäller undersökning av spridning av grossess-plagg och dess reklam inom denna uppsats.

Artikeln “The exquisite slave: The Role of Clothes in the Making of the Victorian Woman” skriven av konsthistorikern Helene Roberts och publicerad i *Signs* (1977), diskuterar likt vad titeln föreslår, kläder som både uttryck för och formande av kvinnans plats i samhället. Roberts berättar om hur den ideala kvinnan beskrivs i skönlitteratur under tidigt 1800-tal, som

²¹ Davies. 1982, s.633-634

²² Davies. 1982, s.640

²³ H. Waterhouse. “A Fashionable Confinement: Whalebone stays and the pregnant woman”. *Costume: The Journal of the Costume Society*. Vol.41. 2007, s.63.

²⁴ Waterhouse. 2007, s.54

²⁵ Waterhouse. 2007, s.55-60

svag med behov av beskydd samt helt underkastad sin make.²⁶ Detta ideal tar uttryck i modet genom olika restriktiva plagg, bland annat korsetten.²⁷ 1800-talets skönhetsidealen överdrev den kvinnliga formen genom att skapa en smal midja med större byst och höft och Roberts poängterar hur forskare är oense om vad midjans medelstorlek var under den viktorianska eran, då olika värden presenteras.²⁸ Detta kontrasterar sig till Davies artikel som använder sig av statistik av midjestorlek på kvinnor under olika årtionden, då den hävdar att dessa storlekar är svåra att säkerställa.

Vidare poängterar skribenten att graden man snörde sig i varierade med ålder, social status, och tillfälle.²⁹ Roberts skriver att tightlacing hade ett dåligt rykte som inte gick att undgå, men att detta istället för att avskräcka, ledde till användning i större utsträckning vilket enligt skribenten tillsammans med de andra exemplen på modets otymplighet påpekar villigheten till underkastelse och det masochistiskt tänkande som regerade.³⁰ Denna artikel behandlar både synen på kvinnans plats i samhället samt kvinnans egna perspektiv på denna plats i direkt koppling till hennes klädsel. Artikeln utforskar inte perspektivet av den gravida kvinnan vilket denna uppsats kompletterar.

Korsettkriget: modeslaveri och kvinnokamp vid förra sekelskiftet (2019), av Historikern Henric Bagerius utforskar "förhållandet mellan modeslaveri och kvinnokamp, och framförallt utforska dräktens betydelse för sekelskifts kvinnornas emancipatoriska strävanden".³¹ Forskningsalstret redogör kronologiskt för utvecklingarna inom dräktreformföreningen, som från en början avsäger korsetten av hälsoskäl, och senare av emancipatoriska strävanden. Bagerius redogör även för debatten kring andra plagg som byxor, kjollängder och motionskläder. Verket detaljerar arbetet som kvinnorna inom rörelsen gjorde i försöket att reformera både dräkt och underkläder, såväl som de rådande skönhetsidealen, vilket alla kulminerade i den så kallade getingmidjan eller timglasfiguren.³² Hårt snörda korsetter var i modet för bourgeoisin i Sverige för att uppnå kroppsidealet av den låga smala midjan med de stora höfterna därtill. Bagerius belyser både uppfattade hälsorisker samt praktiska bekymmer med dräkten som vägde cirka 7

²⁶ H. E Roberts. "The Exquisite Slave: The Role of Clothes in the Making of the Victorian Woman." *Signs*. vol. 2, no. 3, (1977): s.555. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/3173265>. (20/4-26)

²⁷ Roberts. 1977, s.558

²⁸ Roberts. 1977, s.558

²⁹ Roberts, 1977, s.558

³⁰ Roberts. 1977, s.562

³¹ H. Bagerius. *Korsettkriget: modeslaveri och kvinnokamp vid förra sekelskiftet*, Första utgåvan, Natur & kultur, [Stockholm], 2019, s.12

³² Bagerius. 2019, s.15

kilo i sin helhet.³³ I undersökningen uppdagar Bagerius att dräktreformskvinnorna gjorde vissa framsteg men att kampen mot korsetten, förlorades till modets förmån.³⁴ Trots att detta verk inte behandlar grossess-snörliv, har den varit viktig för uppsatsarbetet då den behandlar klimatet kring det svenska modet under samma period som denna uppsats, samt att dess behandling av reformrörelsen i Sverige bidrar med kontext till uppkomstsituationen för visst källmaterial som undersöks i denna uppsats.

Avslutande ämnar uppsatsen komplettera forskningen, som sagt, främst genom undersökning av svenska källor som inte tidigare undersökts inom fältet, för att visa hur ett perifert land följde utvecklingen inom mode och medicin. Detta blir även intressant då den svenska dräktreformen, till skillnad från den i USA och England, fokuserade främst på en försiktig reformation av just snörliv.³⁵ Vidare ämnar uppsatsen belysa hur diskurser inom rådgivningsmaterial påverkat både kvinnans plats i offentligheten samt influerat utformning och marknadsföring av grossess-snörliv.

1.3 Teori och metod

Denna uppsats tillämpar diskursanalys som teori och metod. Diskursanalys syftar på en analys av språk och utvecklingen av språk i förhållande till en viss fråga, som i denna uppsats är hur medicin och mode hanterat konflikter angående graviditet och snörliv. Definitioner av diskurs kan variera, men i denna uppsats används Leif Runefelts definition av diskurs som “de dominerande världsföreställningar som kommer till uttryck när någon talar”.³⁶ Diskurs är en social praktik som både konstrueras av och konstruerar vår världsbild, det vill säga, diskursen är en ständigt pågående process som ämnar definiera samhället.³⁷

I uppsatsen tillämpas kritisk diskursanalys, som ämnar förtydliga relationen mellan diskursen och den sociala världen genom upprätthållande av maktrelationer.³⁸ Kritisk diskursanalys, fokuserar på hur makt och normer konstrueras genom språket. Lingvistik professor Norman Faircloughs perspektiv på kritisk diskursanalys betonar vikten av diskurs i

³³ Bagerius, 2019, s.16

³⁴ Bagerius. 2019, s.238

³⁵ Bagerius. 2019, s.234

³⁶M. Linarsson. “Politiska konflikter i debatt och protokoll” I M. Dackling & S. Nauman (red.), *Teori i historisk praktik*, Upplaga 1, Studentlitteratur. Lund, 2022, s.179

³⁷ M. Winther Jørgensen & L. Phillips. *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000, s.31

³⁸ Winther & Phillips, 2000, s.69

social praktik som en makt som reproducerar och förändrar kunskap, identitet och sociala relationer.³⁹ Med dessa funktioner menar Fairclough att man vid analys ska fokusera på två dimensioner, den kommunikativa händelsen och diskursordningen. Den kommunikativa händelsen syftar på det faktiska språkbruket som i denna uppsats blir de olika källmaterialen.⁴⁰ Diskursordningen handlar om två eller flera diskurser som etablerar sig inom samma domän, alltså ett område för diskursiv kamp.⁴¹

Vid undersökning av de kommunikativa händelserna, och diskursanalys som metod, har fokuset varit på analys av värderande uttryck och begrepp, exempelvis metaforer och liknelser, samt argumentation för och emot snörliv under grossess. Detta för att synliggöra värderingar inom källorna, och hur dessa värderingar utövat makt både över den gravida kvinnan, samt över andra diskurser. Spårning av argument har under arbetet använts för att operationalisera diskursbegreppet då argument och motargument är en del av den språkliga maktkampen. Diskursordningen har därtill undersökts för att analysera hur diskursen använts som maktutövande organ över den kommersiella sektorn, genom att forma kunskap, identitet samt sociala normer och relationer. Genom att analysera hur den rådgivande diskursen tagit sig uttryck i reklamen för grossess-snörliv och därav påverkat den konsumerande kvinnan och hennes plats i offentligheten. Dessa annonser har hittats genom sökord relaterade till grossess-snörliv på *tidningar.kb.se*, som hittades dels genom prövning, samt genom användning av ord och fraser som används inom rådgivningsmaterialet. Dessa sökord inkluderar: Grossess-snörliv, grossess-snörlif, grossess-gördel, grossess-korsett, snörliv för korpulenta, korsett för korpulenta, samt gördel för korpulenta. Användningen av dessa sökord medför metodologiska risker, då annonser som använder sig av annat språkbruk förbisätts, vilket kan påverka analys och resultat. En annan risk med metoden är att det, i urvalet av rådgivningsmaterial, förbisätts källor med alternativa diskurser, som kunnat bidra till analysen.

1.4 Källmaterial

Källkritiska överväganden angående närhet, beroende och tendens har gjorts vid urval av källorna. Källorna har alla uppkommit under perioden som undersöks av läkare och reformister

³⁹ Winther & Phillips, 2000, s.71

⁴⁰ Winther & Phillips, 2000, s.73

⁴¹ Winther & Phillips, 2000, s.64

som engagerat sig i debatten kring snörliv. Vad gäller källornas närhet till varandra så har de uppkommit under en längre period då den äldsta undersökta källan publicerades 1866, och den senaste 1924. Detta tidsspann möjliggör analys av utvecklingar inom diskurs kring snörliv i koppling till graviditet och synliggörandet av reklam för grossess-snörliv. Tendensen har beaktats vid analys av hur diskurser formats inom källmaterialet. Källorna antas ingå i en bredare diskussion och därav vara beroende av varandra till viss utsträckning, och i synnerhet den kommersiella diskursen beroende av den medicinska.

Uppsatsen undersöker diskurser från rådgivande material angående användning av snörliv under och i samband med grossess, samt hur den medicinska diskursen format och påverkat reklamföring för grossess-snörlivet. Utifrån uppsatsens syfte har rådgivningslitteratur, som behandlat just grossess och klädsel, undersökts samt reklam för grossess-snörliv och underplagg i olika dagstidningar över perioden 1866-1924. Denna period har bestämts främst av källmaterialet, då det inte funnits extremt många källor som diskuterar klädseln och specifikt snörlivets roll i havandeskap, samt att reklam för snörliv i dagstidningar först blev tydliga och deskriptiva runt 1910-talet. Vid urval av källor har jag främst letat efter källor som talar om havandeskap och klädsel, vilket inte är frekvent, och ofta omnämns väldigt kort. Dessa källor har hittats både genom den tidigare forskningen samt sökandes i olika databaser. Vidare valdes annonser ut efter, som tidigare nämnt, sökord i *tidningar.kb.se* utifrån relevanta sökord.

Då mödravård ännu inte etablerats inom Sverige var rådgivningsmaterial angående grossess det mest lättillgängliga medicinska material för blivande mödrar, vilket gör det till en självklar källa för att porträttera medicinska diskursen inom konflikten mellan medicin och mode. Reklamaterialet undersöks för att se hur den medicinska diskursen format modet och därav hur konflikten slutligen hanterats.

Karolina Widerström (1856-1949), var en aktiv medlem inom dräktreformsrörelsen samt Sveriges första legitimerade kvinnliga läkare, och har skrivit flera texter om den kvinnliga klädseln, varav två undersökts för denna studie då de också hanterar graviditet. De texter som Widerström gett upphov till och som behandlats i denna uppsats är följande: *Om den kvinnliga klädedräkten betraktad ur hälsans synpunkt* (1893), och *Kvinnohygien populärt framställd 1* (1899). Texterna behandlar klädedräktens roll i samhället såväl som inom graviditeten. Texterna är skrivna ett flertal år innan det blir vanligt med att reklamföra grossess-snörliv i dagstidningar, som först började förekomma kring 1910-talet, och blev vanligt kring 1920-talet.

Vidare i uppsatsen undersöks tre olika artiklar från tidningen *Helsovännen* som behandlar snörlivet och grossess. Den första artikeln "Orsaken till såriga bröstvårtor och deras behandling", skriven av professor C.M Ullman (1889), handlar om brösthälsa och snörlivets påverkan på allmän brösthälsa samt amning. Den andra artikeln från år "Ett hygieniskt snörlif" av C. Degoix (1889), förespråkar ett reformliv framför det klassiska hårt åtsnörda snörlivet och argumenterar för detta. Den tredje artikeln "Barnavård" av Henrik Berg (1906), talar om barnavård och grossess samt användning av snörliv under grossess. Dessa artiklar publicerade i samma tidskrift sträcker sig över 19 år och kan således dokumentera utvecklingen av diskurser inom tidskriften. Även en artikel från tidningen *Jordemodern* har undersökts, "Förlossningslära för sköterskor" (1906), som talar om olika hygieniska råd för kvinnor i sen grossess, som liknande kan visa på utveckling i tidningar.

En annan text av Berg har även använts, *Läkarebok* (1919), som handlar om en stor mängd olika hälsobekymmer, råd och åkommor, bland dessa många ämnen kortfattat behandlar både amning samt grossess och användningen av snörliv. Detta är en av de senare källorna bortsett från reklamaterialet som undersökts i arbetet. Detta verk antogs till källmaterialet, både för att ta en manlig läkares ord tillhanda, samt för att föra den diskursiva utvecklingen närmre den period som mestadels av reklamaterialet kommit från.

Vidare undersöktes *Dress and Health, or, How to be Strong*, publicerad i Montreal av John Dougall & son (1876), och som översattes till svenska år 1885 med titeln *Reformdrägten: en bok för qvinnor skriven af qvinnor*. Boken hade stor påverkan på den svenska dräktreformrörelsen, men på grund av tillgängligheten undersöktes i sin engelska upplaga. Denna källa diskuterar den kvinnliga klädedräkten och därav snörlivet, och dess påverkan på kvinnor såväl som utanför grossess från ett hälsoperspektiv. Texten är en av de äldre som behandlats inom denna uppsats, men var också en av de texter som agerade som startskott till uppkomsten av den svenska dräktreformföreningen.⁴²

Dress and health är en av tre källmaterial som undersökts, som inte uppkommit i Sverige, men inom uppsatsen kommer källmaterialen inte jämföras utifrån upphovsland, utan som del av en större diskurs kring snörliv. Den andra av dessa texter är *Tokology: a Book for Every Woman* (1911) av Alice B. Stockham, en dräktreformist, som behandlar olika kvinnliga bekymmer som

⁴² M. Nordström. "Lida pin": några svenska läkares kamp under 1800-talet mot ohygienisk kvinnoklädsel', *Sydsvenska medicinhistoriska sällskapets årsskrift*, 1993, s.142

graviditet, barnafödsel, menstruation, postpartum och sjukdomar. Boken rådgiver blivande mödrar kring bland annat klädsel och diskuterar korsettens påverkan på grossess såväl som kroppen i allmänhet. Verket *Advice to a wife on the management of her own health and on the treatment of some of the complaints incidental to pregnancy, labour, and suckling* av Henry Pye Chavasse (1866), har även undersökts, där Chavasse rådgör mödrar, och framförallt unga mödrar kring livsstil i koppling till, graviditet, barnafödsel, amning, och menstruation, och talar därav också om klädsel.

Reklammaterial från olika svenska tidskrifter har undersökts, för att se hur den medicinska diskursens argument förekommit och påverkat den kommersiella arenan. Denna reklam för grossess-snörliv, grossess-korsetter och grossess-gördlar har valts efter tillgänglighet samt för att försöka se exempel på reklam från olika delar av Sverige. Materialet inkluderar annonser för *Enkefru Rosalie Ericsons grossess-snörliv*, *Depot general: de corsets français*, *Fru Mathilda Carlssons snörliv*, samt olika modeller från *Buttericks mönsteraffär* och *Magasin Special*.

1.4.1 Avgränsning

Perioden som behandlas i uppsatsen är 1866-1924. Den långa perioden tillskrivs den tid som tagit för diskursen kring snörliv under grossess att etableras och utvecklas, för att sedan synliggöras i utformningen av grossesssnörliven som marknadsförs i reklam materialet, då dessa först frångår diskreta annonser till att bli deskriptiva och illustrerade vid 1910-talet. Källmaterial som använts har utvalts för att presentera svenskt källmaterial som inte undersökts utifrån perspektiv på graviditet innan, alltså de tidningsartiklar samt texter av svenska läkare Karolina Widerström och Henrik Berg. Samt har tre utländska texter tillkommit från USA, Kanada och England, som varit föregångare till Sverige i dräktreforms frågor.⁴³ Material angående snörliv under grossess är inte särskilt förekommande under perioden, och inget större urval har skett. Som nämnts i metod och teori kapitlet har reklamannonserna hittats efter sökord som relaterat till grossess-snörliv, och inget större urval har skett bland dem, förutom utsällning av annonser som endas nämnde tillgängligheten av grossess-snörliv, utan beskrivning, bild eller värdering.

⁴³ Bagerius, 2019, s.86

2. Historisk bakgrund

Perioden 1866-1924 i Sverige präglades av förändringar i kvinnomode, framförallt inom medelklassen. I början av 1800-talet är det den naturliga, så kallade grekiska, figuren som anses moderiktig. Aspirationen var den fylliga kroppen klädd i lätta åtsmitande tyger, och krävde därför borttagning eller döljandet av korsetter. Men snart kom korsetten tillbaka in i folkets välvilja med uppkomsten av valbenade korsetter, som användes tillsammans med krinolinen för att uppnå den nya moderiktiga siluetten, där midjan skulle vara liten samt bröstet höga och runda.⁴⁴ Vid 1820-talet hade valbenskorsetten etablerats i samhället, och figuren krävde en förlängd midja och breda höfter men förkortades i takt med kjolens utbredning. Vid 1800-talets mitt, var krinolinen som bredast och korsetten förkortades då dess huvudsakliga uppgift var att förminska midjan.⁴⁵ Vid slutet av 1860-talet började krinolinen bytas ut mot turnyren, och snörlivets uppgift ändrades återigen. Kroppen skulle återgå till den dramatiska långa och definierade midjan, samt de rundade höfterna och en rak front, figuren främjade getingmidjan.⁴⁶ Användningen av dessa snörliv kombinerades i vissa medelklasskretsar med metoden som kallades tightlacing, som innebar att man snörde sig extremt hårt för att få en sådan dramatisk figur som möjligt. Den nya korsetten av dräll och försedd med valben eller stål var nästintill omöjlig att tillverka hemma, och reklam i dagstidningar blev därav vanligare och mer detaljerade.⁴⁷ Formen i snörliv fortsatte vara väldigt populär tills 1905, där de började bli rakare och slankare, samt sitta lägre på bysten och längre och tajtare över höfterna.⁴⁸ Första världskriget satte käppar i hjulen för modeindustrin och vid slutet av kriget hade många kvinnor vant sig vid bekvämlighet och praktiska kläder. När industrin återhämtade sig hade det kroppsliga idealet ändrats, och under 1920-talet blev den fria silhouetten populär som, för att skapa illusionen av en icke korsetterad kropp, istället krävde snörliv eller resårband över höfterna.⁴⁹

Dessa utvecklingar i mode hade enligt många negativa och vanställande effekter på kroppen, vilket ledde till bildningen av dräktreformrörelser över världen. Rörelserna hade ursprung i Nordamerika med the National Dress Reform Association, och föreläsningarna i

⁴⁴ N. Waugh. *Corsets and crinolines*. Routledge/Theatre Arts Books, New York, 1981[1954], s.75

⁴⁵ Waugh. 1954, s.79

⁴⁶ Bagerius. 2019, s.15

⁴⁷ Waugh. 1954, s.79

⁴⁸ Waugh. 1954, s.87

⁴⁹ Waugh. 1954, s.91

Boston som kallades *Dress Reform* som skrevs ned av Abba Woolson Goold (1874), samt boken *Dress and health* (1876), som blev populär då den inkluderade illustrationer av hygieniska plagg som ämnade ersätta det skadliga snörlivet.⁵⁰ Dessa två publikationer var centrala för spridningen av rörelsen till Europa och framförallt England, varifrån den snart spred sig till Sverige, där dräktreformföreningen grundades år 1886.⁵¹ Med medlemmar som Ellen Key, känd kvinnosakskvinna, samt Sveriges första kvinnliga läkare Karolina Widerström, arbetade föreningen för att främst skapa alternativa hygieniska underkläder, praktiska dräkter och hygieniska barnkläder.⁵²

Under perioden 1866-1924 var rådgivningslitteratur angående grossess, det främsta sätt för kvinnor att förbli hälsosamma då mödravården ännu inte etablerats i Sverige förens 1937.⁵³ Förlossningsvård och gynekologi däremot började professionaliseras redan på 1700-talet, och år 1870 hade varannan kvinna professionell hjälp vid förlossning, vanligtvis i form av en utbildad barnmorska.⁵⁴ Barnadödligheten fortsatte vara hög trots professionaliseringen av förlossningsvård, ingen distinktion skedde mellan perinatal död och död innan förlossning.⁵⁵ Professionalisering av barnmorskeyrket sänkte mödradödligheten, men det fortsatte i Sverige att avlida cirka 300-500 kvinnor per år i barnsäng till infektion eller avvikelser i graviditet som inte tidigare märkts av.⁵⁶ Orsaker som etablerandet av mödravården ämnade motverka, genom att överse graviditet samt förlossning. Men innan år 1937, så fanns ej denna professionalisering, och kvinnor kunde istället vända sig till rådgivningslitteratur för att försöka försäkra hälsan av sitt barn. Spridningen av rådgivningslitteratur om barnavård och grossess har varit en tradition i Sverige sedan slutet av 1600-talet, och ökade ytterligare i popularitet på 1900-talet, då de med den medicinska framgången inom ämnet fick mer vetenskaplig karaktär.⁵⁷

⁵⁰ Bagerius. 2019, s.27

⁵¹ Bagerius. 2019, s.86

⁵² Bagerius s.104

⁵³ A. Berglund. "Hundra år av mödrhälsovård". I B. Lindberg (red.), *Svensk kvinnosjukvård under ett sekel: [1904-2004 : jubileumsskrift]*, Svensk förening för obstetrik och gynekologi (SFOG, Stockholm, 2004, s.97

⁵⁴ L. Öberg. *Barnmorskan och läkaren: kompetens och konflikt i svensk förlossningsvård 1870-1920*. Ordfront, Diss. Stockholm : Univ.,Stockholm, 1996, s.20

⁵⁵ Öberg. 1996, s.96

⁵⁶ Berglund. 2004, s.96

⁵⁷ M. J. Wisselgren. *Att föda barn - från privat till offentlig angelägenhet: förlossningsvårdens institutionalisering i Sundsvall 1900-1930*, Umeå universitet, Diss. Umeå : Umeå universitet, 2005, s.33

3. Undersökning och analys

Avsnittet ovan beskriver modeutvecklingen i USA och stora delar av Europa, och det blir snabbt tydligt att de skönhetsideal som uppkom under sent 1800-tal inte var särskilt förlåtande mot den gravida kroppen, med dess raka front och dramatiska konturer. Snörlivets påverkan på grossess tillsammans med upplevda hälsorisker vid tightlacing ledde till att flertal olika läkare och dräktreformister diskuterat snörlivet i rådgivningslitteratur av olika slag som vidare undersökts i detta kapitel.

3.1 Snörlivet innan grossess

Inom källmaterialet finns det många diskurser kring de negativa effekterna av snörlivet och snörning, och inom många av källorna diskuteras just snörlivets negativa påverkan på de inre organen, och särskilt det reproduktiva systemet.

Karolina Widerström beskriver dess påverkan på fortplantningsorganen som värst av alla i texten *Om den kvinnliga klädedräkten betraktad ur hälsans synpunkt* (1893), och det blir tydligt inom de olika källorna att det läggs stor vikt på den skada som snörlivet kan göra på kvinnans förmåga att bli med och bära barn.⁵⁸ Widerström skriver om hur snörlivets tryck och kompression av kroppen påverkar blodcirkulation, matsmältning och syresättning. Allt vilket enligt henne kan påverka kvinnans benägenhet att befruktas.⁵⁹ Widerström belyser att snörlivets kompression av kroppen pressar upp lungor och ner tarmar, vilket både försvårar blodet och syrets cirkulation, samt orsakar sjukdom i organen. Hon beskriver vidare att detta leder till förminskningen av- och smärta i livmodern då tarmarna inskränker dess plats i kroppen.⁶⁰ Detta understryker Widerström förhindrar kvinnans reproduktiva förmåga då en sjuk livmoder aldrig kan skapa en bra miljö för ett foster.

Widerström skriver vidare i sitt verk *Kvinnohygien populärt framställd I* (1899), om flera bekymmer som snörning kan ha på framtida grossesser. Återigen lyfts problematik i blod och syrets cirkulation på grund av snörlivets påverkan på lungor och hjärta, och hur detta leder till

⁵⁸ K. Widerström. *Om den kvinnliga klädedräkten betraktad ur hälsans synpunkt*. Lars Hökerbergs förlag. 1893, s.10

⁵⁹ Widerström, 1893, s.10

⁶⁰ Widerström, 1893, s.11

sjukdom i alla organen.⁶¹ Därtill poängterar hon hur snörningen kan leda till stelhet i revbenen, och förhindra deras förmåga att under grossess expandera för att tillåta livmodern och bukens stigande och tillväxt, vilket leder till så kallad hängbuk då livmodern tvingas expandera nedåt.⁶² Widerström understryker i sin argumentation reproduktiva och estetiska bekymmer som orsakas av snörlivet, där hon i första hand avskräcker från dess användning genom att belysa hur användaren i fråga kan förlora sin fortplantningsförmåga, och om hon mot förmodan får ett barn, kommer hennes kropp vanställas.

I *Läkarebok* (1919), belyser Berg, likt Widerström, snörlivets förhindrande av hjärtat och lungornas funktion och de negativa effekter detta har på inre organen genom nedsatt ämnesomsättning och tryck på underlivsorganen.⁶³

Henry Pye Chavasses, lyfter i boken *Advice to a wife on the management of her own health* (1866), även han hur tightlacing pressar ihop organen vilket kan hindra kvinnans förmåga att bli med barn, men motsätter sig annars inte snörlivets användning.⁶⁴ Kroppens deformation leder enligt honom till att livmodern blir malplacerad och likt vad Widerström skrivit, hindrar livmoderns förmåga att expandera i samband med grossess. Detta tas även upp av Alice Stockham i *Tokology. A Book for Every Woman*, där hon beskriver likt Chavasse hur restriktionen av blod, syre och organ är skadligt för den kvinnliga kroppens reproduktiva förmåga. Vidare beskriver hon hur detta kan orsaka inte bara infertilitet, men även smärtsam eller avsaknad menstruation, alltså de sjukdomar som kallas amenorrhea respektive dysmenorrhea.⁶⁵ Som även Davies skriver påverkar fortplantningsorganens aktivitet negativt.⁶⁶ Klädselns tryck på "livets citadel" leder till en oförmåga att uppfylla kvinnans gudomliga uppgift.⁶⁷ En löst åtsittande korsett orsakar, även den, problem med blodcirkulation, andning och matsmältning, vilket negativt påverkar grossess.⁶⁸ Enligt Stockham hindrar klädselns restriktiva natur fysisk aktivitet, vilket inte tillåter den kvinnliga kroppen att bygga upp den styrka som krävs för att motarbeta

⁶¹ K. Widerström. *Kvinnohygien: populärt framställd*, Norstedt, Stockholm. 1899, s.53

⁶² Widerström. 1899, s.53

⁶³ H. Berg. *Läkarebok: d. 1-8*, 3. uppl., Nordiska förlags A.B., Göteborg, 1919 s. 1597

⁶⁴ H.P. Chavasse. *Advice to a wife on the management of her own health and on the treatment of some of the complaints incidental to pregnancy, labour, and suckling, with an introductory chapter especially addressed to a young wife* [Elektronisk resurs]., American News Co., New York, N.Y., 1878, s.63

⁶⁵ Stockham, A. *Tokology: a book for every woman*. Fowler & co. London. 1911, s.250

⁶⁶ Davies. 1982, s.631-32

⁶⁷ Stockham. 1911, s.251

⁶⁸ Stockham. 1911, s.103

dessas sjukdomar, vilket kan leda till inflammation av äggstockar och därav infertilitet.⁶⁹

Stockham skriver att en kvinnas förberedelse inför att föda barn bör börja vid hennes egen födsel, om hon ska se till att föda en hälsosam bebis.⁷⁰ Detta tyder på hennes samt allmänhetens syn på kvinnan som främst en reproduktiv varelse. Amenorrhea och dysmenorrhea beskrivs vara smärtsamma sjukdomar, men det som poängteras i varningen kring dem är risken av infertilitet, vilket även det speglar vilka egenskaper som värderas i kvinnan. Stockham skriver att om snörlivets enda konsekvens hade varit smärta och sjukdom för kvinnan, hade hon inte brytt sig motsätta sig plagget, men effekterna på barn och foster kräver uppmärksamhet.⁷¹

Slutligen skrivs det i *Dress and Health, or How to be Strong* (1876), om hur livmoderns korrekta position är viktig för dess hälsa.⁷² Vidare i boken poängteras även hur korsett användning orsakar deformiteter i bröstkorgen som vid lyckad grossess kan ärvas från moder till dotter.⁷³ Vidare i texten diskuteras den upplevda ökningen av kvinnor som omkommer i barnsäng, och anledning till detta anses av författaren tillskrivas den vardagliga dräktens negativa påverkan på kroppen innan grossessen.⁷⁴

De källor och argument som undersökts behandlar hur snörliv negativt påverkat den kvinnliga kroppen i förberedelse på grossess, och betonar dess påverkan på hjärtats och lungornas funktion. Chavasse är den enda skribenten som inte motsätter sig snörlivet i helhet, utan endast trenden av tightlacing, som den tidigaste källan som behandlas från 1866, kan det hävdas att detta perspektiv förlorar den diskursiva kampen i förmån till skribenter som Stockham, i England, och Widerström och Berg i Sverige. Gemensamt för källorna är att trots beskrivningar av vanställda kroppar och sjukdomar som orsakas av snörliv poängteras inte hur detta plagg kan påverka kvinnan, utan betoning läggs på de framtida foster hon må bära och dess omständigheter i den komprimerade livmodern, likt vad Summers skriver i *Bound to please* angående försummandet av kvinnan i snörlivsdebatten.⁷⁵ Fostret antar den centrala rollen i diskursen kring snörlivets påverkan på hälsan, även innan hon ingått i grossessen, då det är hennes "gudomliga uppgift" att bära barn.⁷⁶

⁶⁹ Stockham. 1911, s.251

⁷⁰ Stockham. 1911, s.21

⁷¹ Stockham. 1911, s.102

⁷² *Dress and health, or, How to be strong : a book for ladies*. Montreal : J. Dougall, 1876, s.81

⁷³ *Dress and health, or, How to be strong : a book for ladies*. Montreal : J. Dougall, 1876, s.87

⁷⁴ *Dress and health, or, How to be strong : a book for ladies*. Montreal : J. Dougall, 1876, s.89

⁷⁵ Summers. 2001, s.44

⁷⁶ Stockham. 1911, s.251

Denna diskursens fokus på den reproduktiva förmågan hos kvinnan, samt värdeladdade uttryck som gudomlig uppgift och liknelsen av livmodern som citadel, tyder på de värderingar som erhållits av samhället angående kvinnan som först och främst en reproduktiv organism, likt det Fairclough skriver om diskurs som formande av social relationer och normer.⁷⁷

Misslyckandet att adressera kvinnans hälsa, inom diskurser om hennes kropp och klädsel, bortom dess reproduktiva förmåga etablerar hennes position i samhället som just detta. Diskursen är en process som både formar och formas av samhället, det vill säga kvinnans roll i samhället belyses av diskurserna som undersökts, samt vidare etablerades genom värderandet av kvinnan som sker inom den maktutövande diskursen.

3.2 Snörlivet under grossess

Vad det gäller användningen av snörliv under grossess skriver Widerström att snörliv förhindrar kroppens förmåga att förse fostret med näring vilket leder till sjukliga och svaga barn vid födsel.⁷⁸ Widerström talar vidare om det i sin andra bok, där hon understryker vikten av blodtillförsel under grossess, då detta är behövt för expansionen av livmodern.⁷⁹ I artikeln "Förlossningslära för sköterskor" i *Jordemodern* (1906), beskrivs den önskade dräkten för en gravid kvinna som varm och enkel, utan någon som helst snörning där vikten av dräkten skall vila på axlarna, för att inget tryck ska verka på livmodern.⁸⁰ Detta då det orsakar blodansamling i bäckenet vilket lossar livmodern och leder till att buken expanderar onödigt vilket kan orsaka "hög mage", som är en estetisk farhåga för många kvinnor som hoppas återfå sin ungdomliga figur efter förlossning. Samt leder till försvårad återhämtning efter förlossning och möjligen konsekvenser livet ut i form av försämrad tarmfunktion.⁸¹ Detta är ett av de få tillfällen då kvinnlig hälsa bortom grossess diskuteras, men antar återigen en undanskymd plats i jämförelse med estetiska konsekvenser av plagget.

Berg skriver vidare att snörliv som används under grossess kan vid det sämsta möjliga utfallet leda till missfall och prematur födsel resulterand i död, och svår födsel och klena barn vid

⁷⁷ Winther & Phillips. 2000, s.71

⁷⁸ Widerström. 1893, s.11

⁷⁹ Widerström. 1899, s.20

⁸⁰ "Förlossningslära för sköterskor". I *Jordemodern*. 1906:1, s.13

⁸¹ "Förlossningslära för sköterskor". I *Jordemodern*. 1906:1, s.14

det bästa.⁸² Han betonar kvinnans ansvarsroll i missfall genom följande vers: “Våra kvinnor är amazoner: Bepansrade de gå omkring, och skona ej än det späda barn i moderlivet”. Berg likt många andra skribenter poängterar genom denna vers, hur kvinnan antar ansvaret för vad som drabbar fostret i livmodern. Den vanliga diskursen han upprepar uppvisar ingen sympati för de mödrar som väljer att bära snörliv. Salmon skriver att många samtida läkare och reformister tillskrev kvinnor fortsatt användning av snörliv under grossess, till fåfänga och dumstridighet, när det ofta var av ekonomiska skäl, för att så länge som möjligt få plats i sina kläder.⁸³ Även Berg visar på detta sortens tänkande i och med detta citat, då han tillskriver kvinnornas klädsel till hjärtlöshet istället för att utforska möjliga anledningar.

Chavasses hävdar i sitt alster att snörliv under graviditet är skadligt för både moder och barn, och orsakar missfall, tidigbörd, felplacering av livmodern och tvärfödsel.⁸⁴ Resonemangen kan även återfinnas i *Dress and health* där läkaren Safford Blake poängterat att mödradödligheten till synes gått upp såväl som mängden stillfödda till stor del på grund av hur blivande mödrar med snörlivet binder och förvränger sina kroppar under graviditeten.⁸⁵

Stockham skriver att missfall ofta är resultat av för tajt snörning.⁸⁶ Skribenten vidare diskuterar sitt förakt för korsetten och hävdar att den inte endast försvårar graviditeten utan orsakar många olika sjukdomar och besvär, som dålig blodcirkulation, matsmältning och syresättning, samt saboterar alla reproduktiva funktioner.⁸⁷ Användningen av snörliv under grossess, skriver hon, leder till utplåning av liv i livmodern eller barnadöd snart efter födsel på grund av den svaghet och näringsbrist snörlivet orsakat barnet.⁸⁸ Snörlivet enligt Stockham orsakar inte bara infertilitet utan tar död på barn och mödrar som utsatts för objektet, och tillskriver plagget som den främsta orsaken till barnadöd och låga födelsetalen i världen.⁸⁹ Stockham tillskriver skulden för denna barnadödlighet till kvinnorna som klär sig ohygieniskt, och säger: “Let those who had rather bury their children than raise them marry tightlacers”.⁹⁰ I

⁸² Berg. 1919, s.1598

⁸³ Salmon. 2025, s.146

⁸⁴ Chavasse. 1866, s.124-125

⁸⁵ *Dress and health, or, How to be strong : a book for ladies*. Montreal : J. Dougall, 1876, s.90

⁸⁶ Stockham. 1911, s.240

⁸⁷ Stockham. 1911, s.106

⁸⁸ Stockham. 1911, s.106

⁸⁹ Stockham. 1911, s.106

⁹⁰ Stockham. 1911, s.107

linje med Davies observation om korsettens roll i de minskade födelsetalen inom medelklassen på 1800-talet.⁹¹

Detta perspektiv återfinns även hos doktor Safford Blake, vars återberättelse av mödradödligheten i Wien lyfts i *Dress and Health*, där 30 mödrar dog i barnsäng under en veckas tid, och hur hon, efter undersökning av kropparna, kunde tillskriva detta till hur de komprimerade sina gravida kroppar med hjälp av korsetten.⁹² Blake poängterar att det som ofta kallas kvinnors sjukdomar, istället bör kallas "Womens folly", då de alla orsakas av vägran att klä sig hygieniskt och släppa korsettens skönhetsideal.⁹³

Inom de undersökta källorna existerar likt diskursen kring användning av korsett innan graviditet, teman kring skuld. Det är kvinnans dumheter och hennes fåfänga som orsakar de olika reproduktiva problemen eller i värsta fall missfall, som även Davies observerats kunnat ovilligt inducerats.⁹⁴ Användning av snörliv under och innan grossess, och den fortsatta repetitionen av denna diskurs i källorna, som skrivits över en period på 53 år, kan tyda på det Roberts skriver om villigheten till masochistiskt tänkande och underkastelse hos de kvinnor som utövade tightlacing.⁹⁵ Den enhetliga diskursen kring att snörning varit negativt för grossessen illustreras då de reproduktiva funktionerna hos kvinnan upphöjts genom språket då livmodern liknas med både ett citadell och livets fontän, men förlorar sin funktion vid användningen av snörliv.⁹⁶ Dessa metaforer upphöjer kvinnans reproduktiva förmåga samtidigt som Stockham genom texter ger dem egen autonomi, och beskyller kvinnan som stryper vattentillförseln och belägrar citadellen. Chavasse liknar även kvinnan vid ett fruktträd som på grund av snörlivets sjukdomar inte längre kan utföra sin funktion, då det resulterar i dålig eller ingen frukt.⁹⁷ Kvinnans värde läggs i denna diskursen återigen på hennes reproduktiva förmåga och de reproduktiva organen förhöjs genom språkanvändningen över alla hennes andra egenskaper, samtidigt som hon istället för att helt försummas i diskussionen, likt angående hennes hälsa, istället beskylls för barnets öde genom hennes dumstridiga handlingar och fåfänga likt vad Salmon skriver i sitt alster angående reformister och läkares perspektiv på kvinnan.⁹⁸

⁹¹ Davies. 1982, s.616

⁹² *Dress and health, or; How to be strong : a book for ladies*. Montreal : J. Dougall, 1876, s.18

⁹³ *Dress and health, or; How to be strong : a book for ladies*. Montreal : J. Dougall, 1876, s.21

⁹⁴ Davies. 1982, s.633-634

⁹⁵ Roberts. 1977, s.562

⁹⁶ Stockham. 1911, s.106

⁹⁷ Chavasse. 1866, s.3

⁹⁸ Salmon. 2025. s.146

3.3 Snörlivet och förlossning

Vid användning av snörliv under grossess, belyses även hur plagget orsakar muskelatrofi och därav leder till försvårade förlossningar. Widerström argumenterar att snörlivets påverkan på musklerna gör dem inkapabla att utföra krystvärkarna under förlossningen, och därav leder till utdragna och smärtfyllda förlossningar.⁹⁹ Hon hävdar att det inte gör någon skillnad om snörlivet är löst eller tigt, och åsikten att snörlivet behövs för att stötta dessa svaga muskler belyser hon lätt kan fixas med ett par veckor utan snörlivet för att åter träna upp musklerna.¹⁰⁰ Widerström förespråkar alltså borttagandet av snörlivet i sin helhet, då hon anser att stöd bara krävs under grossess, för att den kvinnliga dräkten försvagat kroppen.

Stockham diskuterar inte snörlivets påverkan på förlossning lika explicit, men hon redogör för hur snörlivet, även löst påsatt, bidrar till musklernas förtvinande.¹⁰¹ Senare i texten förklarar hon även hur muskler och daglig träning är imperativt för en smidig förlossning samt hur förlossning kan försvåras vid ignorerandet av råd som ges inom boken.¹⁰² Genom dessa argument kan vi förstå att även Stockham anser att snörlivet har negativ påverkan på förlossningen. Även artiklarna "Förlossningslära för sköterskor" från *Jordemodern* (1906), och "Ett hygieniskt snörliv" av C. Degoix (1889), diskuterar snörlivets påverkan på bålmsklerna. I den förstnämnda artikeln diskuteras hur korsetten kan orsaka svaghet i musklerna som under grossessens senare stadium gör buken extremt svag till gaser, och kan leda till livslånga tarmbesvär.¹⁰³ I artikeln av Degoix diskuteras snörlivets negativa påverkan på motion och musklernas utveckling.¹⁰⁴

Chavasse utmärker sig från övriga samtida verk, då han förespråkar att snörlivet först måste läggas undan under självaste förlossningen för att inte förhindra bukmusklernas utförande av krystvärkar.¹⁰⁵ Han beskriver vidare att en utdragen förlossning anses vara positivt, då det tyder på en snabb återhämtning, samt att smärta är nödvändigt oavsett om den närvarar under eller efter födseln, och att smärtstillande inte skall administreras.¹⁰⁶ I texten tillskrivs utförandet

⁹⁹ Widerström 1899, s.54

¹⁰⁰ Widerström, 1893, s.23

¹⁰¹ Stockham, 1911, s.103

¹⁰² Stockham. 1911, s.145,180

¹⁰³ "Förlossningslära för sköterskor". I *Jordemodern*. 1906:1, s.14

¹⁰⁴ C. Degoix. "Ett hygieniskt snörliv" I *Helsovännen*. (1889):16, s.243

¹⁰⁵ Chavasse. 1866, s.218

¹⁰⁶ Chavasse. 1866, s. 207-212

av födseln, inte kvinnan, utan Gud, som inte behöver hjälp med processen eller smärtan.¹⁰⁷ Denna religiösa diskurs faller rundan i förmånen till den mer medicinska som förs inom resterande verk, där förlossningen inte nödvändigtvis tillskrivs kvinnan, men i alla fall hennes inre autonoma organ. Berg skriver att smärtstillande är en självklarhet för kvinnor i barnsäng, och att det vore grymt att utsätta henne för mer smärta än vad som behövs.¹⁰⁸ Utvecklingen från Chavasses syn på smärta år 1866 till Bergs artikel 1906, visar en utveckling i diskursordningen angående just smärta. Trots detta finns religiösa diskurser kvar hos Berg som likt Chavasse stöttar argument Bibeln.¹⁰⁹

Davies skriver att snörlivet orsakade försvårade förlossningar genom bland annat atrofierade muskler, vilket även speglas i rådgivningsmaterialet, dock lyfter Davies vidare att en utdragen förlossning kan vara dödsstöten för ett svagt barn, vilket inte framförs i källorna, som fokuserar mer på smärta och kvinnans relation till den.¹¹⁰ Få källor diskuterar smärta under förlossningen och det faktiska förlossningsarbetet tillskrivs sällan kvinnan. Beskrivningar av födseln förser livmodern och buken med autonomi, eller i Chavasses fall, där arbetet tillskrivs Gud. Kvinnan tar föga plats i diskussionen kring förlossning, och smärtan hon upplever belyses endast av Widerström och Berg, och Widerström behandlar det utifrån premissen att en utdragen förlossning påverkar kvinnans moderliga förmåga.

Avsaknaden av diskurs kring kvinnans smärta och upplevelse kan både tillskrivas denna ovilja att belysa kvinnans roll i förlossningen samt frånvaron av konsekvenser för fostret som visat sig vara centrum för argumentation kring livsstil för havande. Av de två som behandlar smärta i förlossning argumenterar en av dem att smärta kan hindra utförandet av moderliga plikter. Summers skriver i sin bok både att livmodern sågs som en separat entitet från kvinnan samt att moderlig skuld var imperativ vid övertalningen om snörlivets negativa påverkan på grossess. vilket också illustreras här.¹¹¹

3.4 Snörlivet och amning

¹⁰⁷ Chavasse. 1866, s.208

¹⁰⁸ H. Berg. "Barnavård". I *Helsövännen*. (1906):21, s.391

¹⁰⁹ H. Berg. "Barnavård". I *Helsövännen*. (1906):21, s.390

¹¹⁰ Davies. 1982. s.633-634

¹¹¹ Summers. 2001, s.44-46

Snörlivets påverkan på den havandes amningsförmåga är framstående inom majoriteten av källorna. Widerström skriver både att en utdragen förlossning som tar slut på krafterna leder till att modersmjölken sinar snart efter födseln. Hon skriver även att snörlivets åtdragande kan hämma utvecklingen av bröstkörtlarna under grossess, och leda till oförmåga att producera mjölk.¹¹² Hon poängterar även att trycket på bröstet kan orsaka inåtvända bröstvårtor som gör amning omöjlig då barnet inte kan komma åt bröstvårtan.¹¹³ Oförmågan att förse sitt barn med mjölk, som i texterna hänvisas till som den “moderliga plikten”, anses vara väldigt allvarligt, då konstgjord föda ansågs inte kunna ersätta modersmjölken, och de barn som konsumerar endast denna produkt har större chans att insjukna och omgå.¹¹⁴ Salmon skriver om den statliga agendan att öka mängden kvinnor som ammade sina barn, och hur barnadöd vanligtvis skyldes på att mödrar gav sina barn konstgjord föda.¹¹⁵ Även anställningen av en amma anses av Widerström vara dåligt då detta berövar ett annat barn av modersmjölken.¹¹⁶ Den moderliga plikten belyses i texten och berövar modern av alternativ till att stanna hemma med sitt barn.

I artikeln “Orsaken till såriga bröstvårtor och dess behandling” som publicerades i både *Jordemodern* och *Helsovännen* (1889), diskuteras olika problem som kan uppstå med bröstet under grossess och efter förlossning. I artikeln säger skribenten att anledningen till att många kvinnor idag inte kan fullfölja “den heliga plikten att uppamma sitt eget kött och blod” orsakats av snörlivet.¹¹⁷ Korsettens tryck på både bröstvårta och körtel, gör mjölkproduktionen låg, och bröstvårtan svåråtkomlig. Därför rekommenderas det att under grossessens senare hälft ersätta snörlivet med annan typ av livstykke.¹¹⁸

Degoix diskuterar även han snörlivets påverkan på bröstet om än mer diskret. I hans artikel kring förespråkandet av produkten L'idéal, med tunna fiskben istället för planchett, vars form inte skulle trycka på bröstet, för att se till att de kunde fritt utvecklas och uppfylla sina plikter.¹¹⁹ Vidare kommenterar Berg att moderns digivningsplikt förhindras av snörlivet, och att detta misslyckande påverkar inte endast barnets hälsa utan även moderns heder.¹²⁰ Han diskuterar även användningen av en amma, men understryker att det är riskabelt då många olika faktorer

¹¹² Widerström. 1893, s.12

¹¹³ Widerström. 1899, s.66

¹¹⁴ Widerström. 1899, s.66

¹¹⁵ Salmon. 2025, s.151

¹¹⁶ Widerström. 1893, s.12

¹¹⁷ Prof. C. L. Ullman. “Orsaken till såriga bröstvårtor och deras behandling”. I *Helsovännen*. (1889):3, s.39

¹¹⁸ Prof. C. L. Ullman. “Orsaken till såriga bröstvårtor och deras behandling”. I *Helsovännen*. (1889):3, s.39

¹¹⁹ C.Degoix. “Ett hygieniskt snörliv” I *Helsovännen*. (1889):16, s.244

¹²⁰ Berg. 1919, s.74

behöver kontrolleras för att se till att ens barn förses med den näring det behöver, samt att man som moder bör amma sitt eget barn, då även drottningar ammar prinsessor.¹²¹

Enligt Chavasse må snörning inte vara den enda anledningen till amningssvårigheter, då livsstil och diet också påverkar, men kan vara en av de större.¹²² Snörning av bröstet påverkar enligt honom både bröstvärta och körtel som trycks in respektive förtvinas under trycket, vilket i sin tur orsakar en avsaknad eller minskad produktion av mjölk.¹²³ Försök till amning i sådant tillstånd orsakar mycket smärta då det kan leda till infektion och ansamlingar i bröstet.¹²⁴ Vidare påpekar Chavasse att endast en moder som inte älskar sitt barn skulle undgå att amma det, då barn är en gåva från Gud.¹²⁵

Även Stockham betonar korsettens som främsta anledning till bröstens underutveckling under grossess, och oförmågan till mjölkproduktion.¹²⁶ Likt Widerström poängterar hon även hur ingen näring kan ersätta modersmjölken för ett spädbarn, då dessa otillräckliga substitut inte medför den näring som krävs samt kan vara dödligt om opassande för barnet.¹²⁷ Vidare skriver hon att en sann moder gladeligen ammar sitt barn vid sitt bröst, och förser den med den naturliga födan.¹²⁸

Argumentationen kring amning förlitar sig till stor del på plikt och skuld, och det uppstår även en implicit diskurs kring frihet. När skribenterna talar om amning använder de uttryck som "moderlig plikt", "helig plikt", "privilegium", samt impliceras det att kvinnan som inte ammar sitt barn inte älskar det och ser sig själv överställd kungligheter. Moderlig skuld åberopas antingen på en moder som kan inte förse det med näring, och vid användning av konstgjord föda eller amma må ta död på det, eller skuld för ett annat barn, då hennes egna misslyckanden berövar ammans barn av föda. Argument kring skuld förekommer även i Chavasses text, där amning liknas med kärlek till sitt barn, och då rekommenderas amma sitt barn en gång varannan timme.¹²⁹ Här uppstår den implicita diskursen kring frihet. Modern skuldbeläggs att inte återgå till sitt vanliga liv, eller ut i offentligheten i ytterligare den period som hon ammar sitt barn,

¹²¹ Berg. 1919, s.73-74

¹²² Chavasse. 1866, s.283

¹²³ Chavasse. 1866, s.281

¹²⁴ Chavasse. 1866, s.283

¹²⁵ Chavasse. 1866, s.255

¹²⁶ Stockham. 1911, s.193

¹²⁷ Stockham. 1911, s.207-208

¹²⁸ Stockham. 1911, s.207

¹²⁹ Stockham. 1911, s.211

annars anses hon inte älska det.¹³⁰ Till sist kan även en kristen aspekt urskiljas ur argumenten, då Chavassee hänvisar till det barnet som en gudagiven gåva som en mor bör amma, samt de andra texterna hänvisar till amning som en helig plikt. Denna kristna diskurs består delvis, då även Stockham 1911, skriver att barnet är en gåva som en ängel skulle uppskatta, och kvinnans heligaste passion att föda och uppfostra.¹³¹ Att skribenter försökt skuldbelägga mödrar till att amma sina barn stöds också av Salmons text, som hävdar att staten och olika hälsoorganisationer gjorde detta samt lade barnadödligheten fullt på mödrarnas axlar, och tillskrev den den artificiella födan.¹³² Diskursens fokus på kvinnans främsta roll som moder visar både på samhällets syn på kvinnan samt ytterligare på viljan att hålla den gravida kroppen ur offentligheten då det poängterar hennes plats i hemmet under denna period.

3.5 Snörlivet och Stöd

En annan diskurs som existerar inom källmaterialet är att kvinnokroppen kan behöva stöd under grossessen. Chavassee, som är upphovsman till uppsatsens äldsta källa, har en allmänt ganska positiv syn på snörlivet för den vanliga kvinnan, och förespråkar stöd under graviditeten.

Chavassee motsätter sig inte snörlivet, utan endast tightlacing, och resonerar främst för att en gravid kvinna ska bära sitt snörliv löst så att hennes mage och bröst har rum att växa utan att det påverkar hennes blodcirkulation eller inre organ.¹³³ Även när grossessen är i sina sista skeden förespråkar Chavassee användning av snörliv eller en gördel då annars hängbuk kan orsakas.¹³⁴

Degoix som skriver i *Helsovänneren* om snörlivet L'Idéal, förkastar även han inte snörlivet helt, utan kompromisser mellan modet och hälsan. Då han förespråkar en korsett utan planchett som förser kroppen med stöd, samtidigt som den ger en smickrande form utan att negativt påverka de reproduktiva organen eller bröstet.¹³⁵ Vilket illustrerar det Case skriver om hur snörliv börjar utformas efter diskursen kring dem.¹³⁶

Widerström är en av flera som skriver om hur kvinnans bålmskler atrofieras av snörlivet, vare sig det är åtspant eller inte, vilket kan leda till smärta då den slutas använda, samt

¹³⁰ Chavassee. 1866, s.282

¹³¹ Stockham. 1911, s.179

¹³² Salmon. 2025, s.151

¹³³ Chavassee. 1866, s.125

¹³⁴ Chavassee. 1866, s.125

¹³⁵ C.Degoix. "Ett hygieniskt snörliv" I *Helsovänneren*. (1889):16, s.244

¹³⁶ Case. 2025, s.125

behovet att åtsnöra plagget ytterligare i vardagen.¹³⁷ Detta försvagande av kvinnokroppen samt den stress som kroppen utsätts för under grossess, kan enligt Widerström kräva att en grossess-gördel bärs under senare del av graviditeten.¹³⁸ Grossess-gördeln förespråkas även i Jordemodern, i artikeln "Förlossningslära för sköterskor", som rådgiver kvinnor att under grossess använda passande gördel för stöd. Roberts skriver att samhällsidealet av en svag kvinna symboliserar hennes underkastade position till mannen.¹³⁹ Detta kan förklara synen på kvinnokroppen som svag och okapabel till att stötta sig själv under grossess, men detta kan även tillskrivas snörlivets uppfattade negativa påverkan på kroppen, då det inom källorna främst framgår att det är det kvinnliga psyket som är svagt för modet.

Till skillnad från detta skriver Stockham passionerat om hur snörlivet definitivt inte kan användas i någon mån under grossess, och hur borttagande av stöd och snörning kan bota flertal av de kvinnliga sjukdomar som drabbar gravida kvinnor.¹⁴⁰ Hon hävdar starkt att snörlivet bör läggas undan redan 200-år innan grossess och att det endast är kvinnans brist på förnuft som bibehåller den, och vädjar med kvinnor att aldrig låta sina döttrar bära plagget.¹⁴¹ Salmon skriver att reformister ofta smutskastade mödrar som bar snörliv och skyllde detta på fåfänga, trots att flertal olika anledningar fanns, bland annat ekonomiska då snörlivet var ett sätt att passa i sina kläder under en längre period.¹⁴² Samtidigt tydliggör Salmon att det existerade andra röster inom debatten som hävdade att blivande mödrar som vanligtvis bar korsett skulle fortsätta genom grossessen.¹⁴³

Diskursen utvecklas från att vara emot tightlacing till att motsätta sig snörning under graviditet i helhet, men detta innebär inte att denna diskurs vunnit kampen, då det fanns läkare samtida med Stockham som förespråkade snörliv under grossess. Men likt vad Snelgrove säger, om snörlivens anpassning till diskursen kring dem, verkar den även ha format framkomsten av grossess specifika snörliv under 1900-talet. Likt som konstaterades innan, verkar källorna motsatt till Roberts inte visa på kvinnors villiga underkastelse i samhället, utan på ekonomiska åtgärder som smutskastats som fåfänga eller idioti, vilket småningom lett till en kompromiss mellan medicin och mode.

¹³⁷ Widerström. 1893, s.12

¹³⁸ Widerström. 1899, s.60

¹³⁹ Roberts. 1977, s.555

¹⁴⁰ Stockham. 1911, s.104

¹⁴¹ Stockham 1911, s.104

¹⁴² Salmon. 2025, s.142

¹⁴³ Salmon. 2025, s.116

3.6 Graviditet i offentligheten

Diskursanalyser av de olika källorna har tillåtit identifiering av argumenten som fördes, för och främst emot användning av snörliv under grossess samt till stor del synen på grossess och moderskap. Men genom analysen har även inblickar i synen på den gravida kvinnan i samhället möjliggjorts. Språkanvändning som "helig plikt", "moderlig plikt" och "moderligt privilegium" i relation till grossess och amning visar på synen på den kvinnliga rollen i samhället som främst moder. Vidare undersökning möjliggör synen på kvinnan i det stadium som genomgås för att bli moder, nämligen grossessen. I den tidigare forskningen talas det mycket om att den gravida kvinnan skulle stanna hemma utanför samhällets åsyn, och att korsetten användes främst för att förse kvinnan med autonomi och frihet att röra sig i samhället några månader längre.¹⁴⁴

Källorna hävdar inte rakt ut att den gravida kvinnan inte är välkommen i offentligheten men ett flertal av dem indikerar det starkt. Chavasse som inom sin bok talar om moderskap och grossess med vördnad skriver att det är väldigt viktigt för den gravida kvinnan att få motion och frisk luft men redogör tydligt att denna motion ska ske inom eller i anslutning till hemmet. Han lägger fram en lång lista av aktiviteter som kan orsaka missfall i grossessens sjunde månad, vilket däribland ingår: Långa promenader, trappor, baler, ridande av häst, vagn, tåg, även starka känslor och populära nöjen avrådas den blivande modern.¹⁴⁵ Det blir tydligt att gravida kvinnor avråds att lämna huset och till och med övervåningen samt att delta i sociala tillställningar. Diskursen som förs av Chavasse är i linje med den tidigare forskningen som förts av bland annat Summers, som hävdar att medan det viktorianska samhället romantiserade graviditeten var de ovilliga att observera den.¹⁴⁶ Stockham förespråkar även hon mycket motion under grossess, både utomhus och i huset.¹⁴⁷ Medan hon framförallt förespråkar enklare hushållssysslor poängterar hon även tydligt att den gravida kvinnan inte kan vara ute för mycket, och att hennes make och väninnor ska se efter att hon inte överanstränger sig.¹⁴⁸ Men även i denna text avråddes hon från fester och sociala evenemang av större karaktär.¹⁴⁹ En social norm som orsakade många kvinnor att snöra sig själva i syfte att delta vid sociala åtaganden, likt Case poängterar.¹⁵⁰ Trots detta

¹⁴⁴ Summers. 2001, s.34

¹⁴⁵ Chavasse. 1866, s.171

¹⁴⁶ Summers. 2001, s.37

¹⁴⁷ Stockham. 1911 s.135-136

¹⁴⁸ Stockham. 1911, s.89

¹⁴⁹ Stockham. 1911, s.90

¹⁵⁰ Case. 2025, s.115

hävdar Waterhouse att det inte var ovanligt att se kvinnor i grossess ute i offentligheten även inom medel- och överklasskretsar.¹⁵¹

Berg hävdar i artikeln "Barnavård" (1906), att gravida kvinnor använder snörliv för att de skäms över sin grossess och kropp.¹⁵² Han exemplifierar med en tavla av en gravid kvinna vid namn "En hafvande kvinna", i vilken konstnären ämnat fånga härligheten tillsammans med den osköna naturen av grossessen. Tavlan, samt hur Berg talar om dess utseende, demonstrerar hur den gravida kvinnan observerades i samhället, som härlig och stor, men inte vacker. Han beskriver att det är kvinnans egna, och inte samhällets, skam och rädsla som förhindrar henne från att både tala om och visa upp sin grossess och tillskriver detta kvinnans brist på logisk skärpa, vilket är hennes enda brist gentemot mannen.¹⁵³ Han citerar President Theodore Roosevelt: "När den dag kommer, då männen icke vilja blöda på slagfältet för fosterlandet, och kvinnan icke vill blöda i barnsäng, då går en nation under".¹⁵⁴ Med detta citat understryker han värdet av den gravida kvinnan. Han använder även detta citat för att förkasta de olika preventivmedel som populariserats hos medelklassfamiljer där få barn blivit den moderiktiga standarden.¹⁵⁵ Summers skriver att under den viktorianska eran, blev den mindre familjen populariserad för att möjliggöra uppvisning av rikedomar, och att fertila fruar gick från att vara uppskattade till att vara pina för sina män.¹⁵⁶ Berg riktar sig mot denna trend och förespråkar många barn och ämnar därmed genom diskursen forma värderingar och höja statusen av den gravida kvinnan som ansetts omodern.

Medan Berg hävdar att det är av estetiska skäl och för det egna självförtroendet som den gravida kvinnan snörar sig, hävdar Widerström det motsatta. Många av källorna har hittills diskuterat användningen av snörlivet både löst och snört, och hur det påverkar hälsa för framförallt fostret men också modern, men det kan även återfinnas argument kring estetik. Widerström hävdar att kvinnor som under grossess fortsätter använda sitt snörliv skäms över den osmickrande formen det illa passande plagget gett dem. Konsekvenserna av detta blev att de isolerat sig från vänner och stannat inomhus, vilket negativt påverkar deras hälsa då det, under grossess, är ytters viktigt med motion och frisk luft.¹⁵⁷ Till skillnad från Chavasse som

¹⁵¹ Waterhouse. 2007, s.54

¹⁵² H. Berg. "Barnavård". I *Helsovännen*. (1906):21, s.388

¹⁵³ H. Berg. "Barnavård". I *Helsovännen*. (1906):21, s.388

¹⁵⁴ H. Berg. "Barnavård". I *Helsovännen*. (1906):21, s.388

¹⁵⁵ H. Berg. "Barnavård". I *Helsovännen*. (1906):21, s.389

¹⁵⁶ Summers s.40

¹⁵⁷ Widerström. 1899, s.60

förespråkar att kvinnan ska förbli hemma och inte delta i sociala evenemang, argumenterar Widerström för att detta är hälsosamt för henne, och att om hon klär sig i kläder som smickrar och framhäver grossessen, ska finna modet att göra just detta.¹⁵⁸ Hon menar till skillnad från Summers som hävdar att korsetten möjliggjorde kvinnor att förbli ute i samhället längre genom att gömma deras grossess, att isoleringen inte nödvändigtvis orsakades av samhällets syn på grossess, utan kvinnans sviktande självförtroende.¹⁵⁹ Argumentet att kvinnan själv valde sin isolering är mer i linje med Waterhouse observation att kvinnan kunde delta i offentligheten trots ogillande.¹⁶⁰

Hur kvinnan känner sig i snörlivet utelämnas ur diskursen, de flesta källorna hävdar att det är kvinnans brist på förnuft eller hennes fåfänga som är anledning till korsettens användning, medans andra hävdar att det är för att gömma sig undan samhällets blick litet längre. Mycket av den tidigare forskningen hävdar att korsetten används för att behålla autonomi i samhället. Henrik Berg hävdar att den bärs för estetiska skäl, medan Widerström hävdar att den inte bör bäras för samma anledning, om denna motsatthet kan tillskrivas upphovsland, kön eller tid är svårt att veta. Den delade diskursen kring den gravida kvinnan visar på en delad syn på henne i samhället.

3.7 Grossess-snörliv i dagstidningar

Summers skriver i den tidigare forskningen att reklam för snörliv konstant kunde återfinnas i media från och med 1880-talet samt att annonserna blev mer detaljerade med tiden.¹⁶¹ Hon skriver även att grossess specifika snörliv var mer diskreta, och började först synliggöras i reklam kring 1911 i USA och 1913 i England.¹⁶² Detta stämmer även för svenska dagstidningar, där det finns diskret reklam för grossess-snörliv från så tidigt som 1860, men där annonserna börjar bli tydliga och illustrerade först på 1910-talet. Det finns flera olika korta annonser för grossess-liv som varken visar bild på eller beskriver produkten i fråga, dock till skillnad från vad Waterhouse beskriver, behövde de inte vara så diskreta att de inte kunde skriva dess funktion rakt

¹⁵⁸ Widerström. 1899, s.60

¹⁵⁹ Summers. 2001, s.39

¹⁶⁰ Waterhouse. 2007. s.54

¹⁶¹ Summers. 2001, s.173

¹⁶² Summers. 2001, s.41

ut.¹⁶³ Exempelvis *Enkefru Rosalie Ericsons grossess-snörliv* som började publiceras i Dagens Nyheter år 1872.¹⁶⁴ Därefter blir beskrivningar av grossess-snörliv längre, exempelvis *Depot general: de corsets français*, som publicerades i flera olika dagstidningar, som dagens nyheter, marknadsför ett grossess-liv som beskrivs vara utan planchett och fjädrar, med resår och fyra snörningar.¹⁶⁵ Barnmorskan Fru Mathilda Carlsson, marknadsför en gördel vid namn *Oumbärlig*, som ska hålla underlivet hälsosamt före, vid och efter grossess, samt stärka bukmusklerna.¹⁶⁶

De Corset Francais beskrivning belyser frånvaron på de delar av korsetten som av flest skribenter har förkastats, samt flertal snörningar för att bättre anpassa korsetten till den gravida figuren. Något som både knyter an till diskursen kring självförtroendets lidande till anledning av illa passande snörliv under grossess, samt Degoix förespråkande för snörliv som erbjuder smickrande form och stöd samtidigt som den inte utsätter bröstkorgen för tryck.¹⁶⁷

Att reklamen för *Fru Mathilda Carlssons snörliv* som marknadsfördes i *Oscarshamnposten* år 1896 poängterar produktens positiv effekt på underlivet samt bukmusklerna visar hur produkten påverkats av de diskurser som genomsyrar en stor del av rådgivningslitteratur som undersökts som just argumenterar för snörlivets negativa effekt på livmoder och muskler vilket båda kan leda till graviditetskomplikationer och svår förlossning. Detta visar i sin tur på den medicinska diskursens maktutövande över den kommersiella, då dessa plagg synnerligen verkar influerats av den. Likt hur Case konstaterar att det, till följd av diskurser kring snörlivets påverkan på hälsan, uppkom många olika korsetter och snörliv som ämnade agera som en kompromiss mellan det klassiska snörlivet och dräktreformisternas förkastning av plagget.¹⁶⁸ Cases observation kring pseudovetenskapliga försäljningstekniker som förespråkar användning av korsett under hela grossessen kan urskiljas här, då både Degoix *L'Idéal*, *De Corset française* samt *Fru Mathilda Carlssons snörliv*, all hävdar att de skadliga delarna av snörlivet utelämnats ur dess konstruktion.¹⁶⁹ Att bara snörlivets egenskaper som bemöter medicinska oroligheter från rådgivningsmaterialet lyfts visar på den kommersiella diskursen underställning till den medicinska.

¹⁶³ Waterhouse. 2007. s.55-60

¹⁶⁴ "Enkefru Rosalie Ericson" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (25/06 1872). s.4

¹⁶⁵ "Depot general: De corset français" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (16/3 1887), s.1

¹⁶⁶ Fru Mathilda Carlsson. "Oumbärlig" (annons för snörliv). I *Oscarshamnposten*. (16/6 1896), s.1.

¹⁶⁷ C.Degoix. "Ett hygieniskt snörliv" I *Helsovännen*. (1889):16, s.244

¹⁶⁸ Case. 2025, s.125

¹⁶⁹ Case. 2025, s.127

Buttericks mönsteraffär marknadsför många olika grossess liv under en längre period, där plaggen synlighet i annonserna förändras över tid och beroende på typen av liv. Marsbältet marknadsförs av *Buttericks* så tidigt som 1909 i *Svenska Dagbladet*.¹⁷⁰ Plagget beskrivs vara designat för många olika anledningar som förslappning i bukmuskulatur, och annonsen särskilt understryker dess passande för blivande mödrar eller postpartum kroppar eller för de som behöver stöd i underlivet.¹⁷¹

Bältet sägs vara gjort nästintill exklusivt av gummitrikå som lätt expanderar och följer kroppens form. Reklamen avbildar en kvinna, iklädd bältet, som varken avbildas som eller poängteras vara gravid i annonsen. De invändningar som i rådgivningslitteraturen gjorts mot snörlivet adresseras i viss utsträckning genom annonsen. Snörlivets negativa påverkan på bukmuskulerna särskilt. Inom de källor som undersökts konstateras det att snörlivet atrofierar bukmuskulerna och därav kan leda till försvårade födselar och otillräckliga sammandragningar. Exempelvis Widerström talar mycket om detta, och förespråkar därav borttagandet av snörlivet, och att, vid behov, under grossess istället bära grossessgördel.¹⁷²

Annonsen för marsbältet hävdar både att hjälpa återuppbygga svaga bukmuskler, samt hjälpa med matsmältning, vilket också är ett besvär som rådgivningslitteraturen lyfter kan uppkomma vid användning av snörliv, både under och utanför, grossess. Widerström talar även om självförtroende, och snörlivets illa passande form till den gravida kroppen, något som marsbältet också kringgår genom att belysa att dess gummitrikå utformning, sitter längst och anpassar sig till kroppen.

Buttericks mönsteraffär har, förutom marsbältet, även marknadsfört ett antal mer klassiska snörliv menade för grossess. I flertal tidiga annonser har dock dessa endast marknadsförts med en rubrik. 1910 i *Svenska Dagbladet* marknadsförs ett grossess-snörliv som för första gången är avbildat påklätt av en kvinna, som kan antagas vara i grossess, men inte visar tecken på detta.¹⁷³ Annonsen belyser plaggets praktiska natur för den gravida kroppen då den kan snöras både baktill, framtill och på sidorna, samt att den är försedd med bröstklaffar. Denna annons är den tidigaste svenska annonsen som kunnat hittas där en kvinna är iklädd ett grossess-snörliv, och även detta plagg kan anses bemöta flera av de diskurser som förts kring

¹⁷⁰ "Marsbältet" (annons för gördel). I *Svenska Dagbladet*. (17/10 1909) s.10

¹⁷¹ "Marsbältet" (annons för gördel). I *Svenska Dagbladet*. (17/10 1909) s.10

¹⁷² Widerström. 1899, s.60

¹⁷³ "Grossess-snörliv" (annons för snörliv). I *Svenska Dagbladet*. (17/11 1910), s.19

snörliv i rådgivningslitteraturen. Dessa likt tidigare Widerströms argument kring passform då de många snöresinrättningarna lättare anpassar plagget till den växande buken, samt ser till att inte förhindra matsmältning, syre- och blodcirkulation genom tryck, samt tillåter buken att expandera för att hindra resterande problem som argumenteras förekomma vid hård snörning under grossess. Även bröstklaffarna bemöter argument i rådgivningslitteraturen, där snörlivets tryck på bröstet orsakar en oförmåga att utöva sin heliga plikt genom underproduktion av mjölk samt problematik med bröstvårtorna. Moderlig plikten framkommer vara ett viktigt argument inom rådgivningslitteraturen, och speglas även i grossess-livet, genom att ta bort orsaken till hindrande av dessa problem. Klaffarna kan knäppas upp vid bröstet, vilket både skapar mer plats, samt möjliggör amning iklädd plagget. Salmon skriver att utvecklingen av amnings specifika plagg kan anses spegla hur synen på gravida kvinnor förändras och allt mer respekteras.¹⁷⁴ Trots detta är annonsen ett tidigt exempel på avbildning av en gravid kvinna i dagstidningen, även om den inte märkbart visar upp grossessen, snarare än att synliggöra den kommersiella diskursen kring graviditet.

År 1914 publicerades ett nytt reklamblad från *Buttericks*, i *Svenska Dagbladet*, *Stockholmsstidningen* och *Sydsvenska Dagbladet*, där flertal olika korsetter och snörlivs modeller marknadsfördes med illustrationer av kvinnor iklädda dem.¹⁷⁵ Från och med denna annons i en period på 10 år avbildar *Buttericks* inte sina grossess-snörliv påklädda kvinnor och istället marknadsfördes de med endast en bild av produkten med tillhörande beskrivning.

I annonsen finns det tre grossess-snörliv som marknadsförs: nummer 6979, 1555, och 9543. Alla snörliven är avbildade som om de vore påklädda en osynlig kropp som inte heller tyder på grossess, det vill säga att siluetten som snörliven utgör är nätt och moderiktig för tiden. Korsett nummer 6979 beskrivs ha snörning framtill, i ryggen samt på sidorna, och bröstklaffar därtill, och avbildas även ha snörinrättningar nedtill vid höften.¹⁷⁶ Nummer 1555, beskrivs ha snörinrättningar framtill, nedtill och baktill, samt resår längs sidorna. Produktbilden har en låg och liten midja med rundade höfter, och är därav det snörliv som av de tre, mest förhåller sig till

¹⁷⁴ Salmon. 2025. s.156

¹⁷⁵ Buttericks mönsteraffär. "Buttericks nyheter" (annons för snörliv nr. 6979, 1555 och 9543). I *Sydsvenska Dagbladet* (26/5-1914), s.14

¹⁷⁶ Buttericks mönsteraffär. "Buttericks nyheter" (annons för snörliv nr. 6979). I *Sydsvenska dagbladet* (26/5 1914), s.14

de rådande skönhetsstandarderna.¹⁷⁷ Snörliv nummer 9543 beskrivs ha snörning i sidor och rygg, samt ha bröstklaffar.¹⁷⁸ Produktbilden avbildar även livet med knäppning framtill. Likt reklamen för snörlivet *Buttericks* gjorde 1910, bemöter dessa plagg viss diskurs kring användning av snörliv vid grossess.

Korsett 6979 och 9543 bemöter argument kring passform, amning och negativa biverkningar av hård snörning. Men de bemöter även en diskurs som förts inom rådgivningsmaterialet om plikt och frihet. Korsetterna med nummer 6979 och 9543, är designade att sluta över höfterna, vilket skiljer sig från vad som ansågs moderiktigt, och för att kunna bäras under amning, vilket under perioden rekommenderas till medelklasskvinnor utföras en gång varannan timme, och uppmanade därför dem att stanna hemma efter förlossningen. Diskursen kring den moderliga plikten som krävande av all kvinnans fokus kan tillsammans med snörlivens utformning, som avses främst för användning inom hemmet, förespråka att den gravida, samt postpartum kvinnan håller sig ur offentligheten.

Korsett nummer 1555 däremot förhåller sig väl till skönhetsstandarden och möjliggör inte för amning, och verkar därav vara riktad till medelklasskvinnan som var ute i offentligheten, antingen då hon med hjälp av snörlivet gömmer sin grossess, eller efter då hon överlätit visst omhändertagande av barnet till andra. Summers skriver både att reklam för snörliv ofta var skapat av och för män, med avbildningar av kvinnor som uttryckte sin sexualitet.¹⁷⁹ Vidare skriver hon även att havande kvinnor ansågs gestalta det kroppsliga begäret, och därav förstörde de fantasin av den oskuldsfulla kvinnan.¹⁸⁰ Att alla grossess-snörliven avbildas utan tillhörande kropp, till skillnad från resterande snörliv i annonsen, visar på och kombinerar dessa två av Summers resonemang, då annonsen avsexualiserar just de plaggen.

Först 1924 avbildar *Buttericks* en kvinna iklädd grossess-korsett igen, men fortfarande inte märkbart havande.¹⁸¹ Livet beskrivs ha snörning bak och på sidan samt resår framtill som knäpps på sidan. Korsetten avbildas sluta under bysten, vilket helt eliminerar oroligheter kring oförmåga att utföra den moderliga plikten och amma sitt barn. Detta kan tyda ytterligare på det Salmon skriver om att den gravida och postpartum kvinnan fått mer status i samhället, då hon

¹⁷⁷ Buttericks mönsteraffär. "Buttericks nyheter" (annons för snörliv nr. 1555). I *Sydsvenska Dagbladet* (26/5 1914), s.14

¹⁷⁸ Buttericks mönsteraffär. "Buttericks nyheter" (annons för snörliv nr. 9543). I *Sydsvenska Dagbladet* (26/5 1914), s.14

¹⁷⁹ Summers. 2001, s.183

¹⁸⁰ Summers. 2001, s.39

¹⁸¹ Buttericks mönsteraffär. "Grossess-korsett" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (21/10 1924), s.5

inte längre behöver valmöjligheter som tillåter henne gömma grossessen eller postpartum kroppen.¹⁸² Men kan också tyda på den medicinska diskursen överlägsenhet över den kommersiella och medicinens övertag i konflikten med modet, då döljandet av graviditet genom tightlacing ansågs i källorna vara negativt.

Ett annat företag som marknadsfört många snörliv i dagstidningar under samma period är *Magasin Special*, som tillskillnad från *Buttericks* reklamässigt lägger mer tyngd på de medicinska aspekterna av plagget. Likt *Buttericks* har de haft flera tidiga diskreta annonser för både snörliv och grossess specifika liv, och till skillnad från *Buttericks*, fortsatte de med relativt diskreta annonser mycket länge. Först 1922 började de göra specifika reklamer för grossessliv med tillhörande beskrivning och bild. Den första sådana annonsen publicerades 1922 i *Dagens Nyheter*, och marknadsför grossess-korsetten Dorotea, som avbildas likt buttricksmodellerna, kring en osynlig kropp.¹⁸³ Produkten beskrivs vara reglerbar och lämpligaste korsetten för blivande mödrar. Korsetten avbildas utan bröstklaffar och extra snörning framtill, och liknar istället mycket mer det moderiktiga snörlivet, med knäppning framtill, smal midja samt rundade höfter och byst. Därtill marknadsför annonsen även grossess-gördlar med snörning för under och efter grossessen.

Dessa utformningar avviker från det Widerström förespråkar för att både undvika hängbuk, samt hur man bör klä sig för att undvika att klädseln under grossess ska påverka fostret, blodcirkulation, matsmältning, och i korsettens fall amning. Denna korsett kan därav anses vara ett svar på diskursen kring plikt och frihet, då både gördeln och snörlivet verkar avsedd att dölja grossess och ge den gravida kvinnan mer tid i offentligheten samt möjligheten att återvända till den tidigare, likt vad Summers föreslår snörliv ofta användes för i grossess.¹⁸⁴

Magasin special använder sig av flera olika annonser under samma år, och i *Svenska Dagbladet* publiceras det samma år ytterligare en annan annons vars bild är väldigt otydlig och framhäver varken utseendet av korsetten eller kvinnan iklädd den, och detaljerar istället plaggen de erbjuder för grossess.¹⁸⁵ Plaggen som marknadsförs är korsett och gördel som även fungerar efter grossess och operation, samt för de som lider av hängbuk. Den sistnämnda åkomman talar

¹⁸² Salmon. 2025. s.156

¹⁸³ "Grossess-korsetten" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (23/4 1922), s.19

¹⁸⁴ Summers, 2001, s.37

¹⁸⁵ "Grossess-korsetter" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (02/12 1922), s.21

både Chavasse och Widerström om, där den tidigare argumenterar att det orsakas av brist på stöd, och den senare av snörlivet.

Tillsist tillkommer en sista annons för Dorotea korsetten år 1924 i Svenska dagbladet.¹⁸⁶ Den beskrivs vara ny och förbättrad, samt bekväm och hygieniskt utformad för blivande mödrar. Bilden visar en korsett med snörning och resår framtill samt, snörningar på sidorna och baktill på flertal ställen. Produkten avbildas även med stora bröstklaffar som kvinnan på bilden knäppt upp för att demonstrera. Korsetten liknar till stor del modellen från *Buttericks* som marknadsförs samma år, vilket tyder på att den delade diskursen kring plikt och frihet nått en hegemoni kring att moderns plikt bör komma före hennes frihet, eller att hennes hälsa är viktigare än hennes mode. Det kan också, likt vad Salmon säger, tyda på en bredare acceptans för gravida kvinnor i samhället.¹⁸⁷

4. Sammanfattande diskussion

Syftet med denna uppsats är att synliggöra hur medicin och mode hanterade konflikten som uppstod mellan normen att bära snörliv och vad som ansågs hälsosamt för gravida under perioden 1866-1924. Genom att undersöka synen på snörlivsanvändning under grossess i rådgivningsmaterial och hur det påverkat utformning av och reklam för grossess-snörliv ämnar denna uppsats belysa hur den gravida kroppen uppfattades och behandlades i offentligheten. Med detta syfte ämnas följande frågeställningar besvaras:

- *Vilka diskurser för och emot snörliv i anslutning till graviditet kan identifieras i materialet?*
- *Hur argumenteras det för och emot användningen av snörliv i anslutning till graviditet?*
- *Hur beskrivs och värderas den gravida kvinnan i materialet?*
- *Hur bemöts diskurser från rådgivningsmaterialet i beskrivningen och illustrationer av grossess-snörliven i reklam?*

De argument som förs för och emot snörliv i anslutning till graviditet som kan identifieras i materialet är många. Källorna talar om snörlivets negativa påverkan på kroppen i förberedelse för samt under grossess då snörningen kan hindra blodcirkulation, respiration, matsmältning

¹⁸⁶“Grossess-korsetten” (annons för snörliv). I *Svenska Dagbladet*. (7/5 1924), s.20

¹⁸⁷ Salmon. 2025. s.156

samt livmoderns rörelse i kroppen under graviditeten. Alla dessa problem kopplas i texterna, inte till kvinnans hälsa, utan till fostrets. Argumentationen som lyfter alla dessa problem som kan orsakas på grund av snörlivet, i allt från lungor till livmodern, betonar inte hur detta kan utvecklas i den kvinnliga kroppen, utan fokuserar på hur de kan leda till eventuella missfall, eller förvagade barn. Kvinnans hälsa förbises i förmån till fostret hon bär eller kommer bära. Något som även Summers poängterar i sitt alster då hon undersöker synen på den gravida kvinnan som klädde sig i snörliv, som enligt henne ansågs vara fåfäng och motarbetande av fostrets instinkter.¹⁸⁸ Dessa teman visas tydligt i även detta material, som till skillnad från Summers studie även inkluderar det svenska perspektivet. Det finns inom källorna en brist på empati för den havande som slåss med hälsa och mode i ett landskap som har extremt få möjligheter för henne, bortom valet mellan snörliv och isolering.

Stockham beskyller den blivande modern för allt som fostret råkar ut för, och fördömer henne att behöva begrava sina barn då hon tilltar snörning av något slag. Det blir tydligt genom hennes resonemang, både att kvinnas värde ligger i hennes reproduktiva förmåga genom liknelser som görs av livmoderns som livets fontän och citadell inom kroppen, samt då hon säger att kvinnan bör förbereda sig för grossess från och med födsel. Skuld och plikt tar därav en viktig plats i diskursen, då de flesta argument de olika skribenterna för, cirkulerar kring just detta. Kvinnans plats i den medicinska diskursen försummas och istället belyses hennes plikt i samhället som moder och fru, och argumenten är utformade för att skuldbelägga den kvinna som inte kan uppfylla denna plikt, eller med vetskap hindrar sig själv från det. Ett perspektiv som inte explicit diskuteras i litteraturen, som endast lyfter att snörliv bars för att längre kunna befinna sig i offentligheten.

Argument och värderande språk gör det tydligt att kvinnans främsta värde ligger i hennes reproduktiva förmåga, och hennes egen hälsa försummas i förmån till fostret hon bär eller antas en dag bära. Metaforer och liknelser som hänvisar till livmodern som "livets fontän", "kroppens citadell", eller ett "fruktträd", vidare etablerar detta organs vikt över kvinnan, samt beskyller henne vid dess oförmåga att producera ett barn.

Ytterligare argument mot användning av snörliv under grossess var att det ledde bukmuskelnas atrofiering och därav försvårade förlossningar, vilket även diskuteras av Davies i

¹⁸⁸ Summers. 2001, s.44

litteraturen.¹⁸⁹ Dessa försvårade förlossningar diskuteras inte i många källor, då de flesta skribenter inte anser att en försvårad förlossning leder till negativa konsekvenser för barnet, samt inte tillskriver förlossningsarbetet till kvinnor. De argument som förs kring snörlivets användning under grossess förlitar sig på skuld, då skribenterna hävdar att modern dödar barnet och hon inte tar hänsyn till deras råd. De skribenter som diskuterar förlossning, det vill säga Widerström, Stockham, Chavasse och Berg, framgår det hos alla förutom Widerström att den tuffa förlossningen endast påverkar modern, vilket enligt Stockham inte kräver invändningar. Något som återigen visar på att kvinnans hälsa, bortsett från den reproduktiva förmågan, försummas i diskussionen. Widerström talar om smärtsam förlossning då hon anser den ha negativ påverkan på kommande moderliga plikter.

Att förlossnings och smärt perspektivet inte utforskas lika väl inom källorna som andra problem verkar ha att göra med att det faktiska arbetet gärna inte tillskrivs kvinnan inom materialet, Chavasse hävdar att det är Gud som utför arbetet genom kvinnan och att smärta är viktigt, en kristen diskurs som snart faller bort till den medicinskas fördel, som i sin tur besjälar livmodern, vilken, enligt dem, uträttar ett arbete separat från kvinnan.

Summers talar om hur livmodern anses separat från kvinnan från och med befruktningen, men talar inte vidare om förlossning. Detta uppsatsarbete har alltså tillfört perspektiv och undersökning av synen på kvinnan i förlossningen.

Tillsist så används även amning som ett argument för borttagandet av snörlivet, då användningen av dessa kan både förhindra bröstkörtelns utvecklande och därav mjölkproduktion, samt orsaka inåtvända bröstvårtor som omöjliggör barnets diande. Även här återkommer argumenten som ämnar väcka skuldkänslor, då amning vid flera tillfällen hänvisas till som den moderliga plikten eller liknande, och även enligt litteraturen ska staten haft ett intresse i att framföra amning gentemot konstgjord föda. Men här framkommer även en annan debatt, istället för plikt och skuld, diskuteras både explicit och implicit plikt och frihet. Kvinnan tvingades välja mellan att förfylla sin moderliga plikt, eller återta sin frihet som redan i stor del berövats under grossessen, och därav ses ned på för användning av konstgjord föda eller en amma som berövar hennes eget barn av modersmjölken, samt kan tillföra andra risker. Roberts skriver att den fortsatta användningen av snörliv när dess negativa effekter synligt diskuterades och därav avråddes tydde på masochistiskt tänkande, snarare tyder källorna på att användningen av snörliv

¹⁸⁹ Davies. 1982. s.633-634

möjliggjorde för många att både röra sig ute i samhället, samt att i någon mån kunna välja frihet före plikt.

Vad det gäller frågeställningen om hur materialet beskriver den gravida kvinnan, finns det en brist på gestaltning av henne fysiskt, men många starka indikationer av synen på henne i offentligheten samt hennes plats i samhället. Under grossessen uppmanas hon tydligt att stanna hemma, och i många fall fokusera på hushållet, även efter grossessen uppmanas hon fortsatt förbli i hemmet med barnet. Enligt Case är detta en av de främsta anledningar till användandet av snörliv, då detta tillät henne mer tid i offentligheten. Detta kan även kopplas till resonemangen kring plikt och frihet, där moderskap i högsta grad tvingades ta ställning till detta val. Kvinnan värderas dock inte endast i sin reproduktiva förmåga, trots att det är vad som mest framgår i källmaterialet, men också efter sin estetik. Widerström hävdar att kvinnor isolerar sig själva under grossess på grund av bristande självförtroende medan Chavasse och andra säger att det är kvinnans fåfänga som orsakar att hon snör sig även under grossess. Även argumenten för att inte bära snörliv vid grossess, inkluderar att det kan orsaka hängbuk och infektioner och svullnader i bröstet, som kan förbli efter grossess. Att dessa åkommor används som skrämselfaktik, visar på att tecken av grossess inte accepterades i offentligheten, och föreslår något i linje med Summers observationer att grossess anses ofint, samt förstörde visionen av en oskuldsfull kvinna, då det agerar som en manifestation av det köttliga begäret.

Kvinnan beskrivs genom materialet som fåfång i sitt insisterande på snörliv, samt värderad främst för sin reproduktiva och moderliga förmåga. Materialet tydliggör att hon inte önskas närvara i offentligheten under eller snart efter grossessen, då hon även värderas efter sin estetik, vilket också framgår inom argumentation som hävdar att snörliv under grossess kan permanent vanställa hennes figur.

Man kan tolka flertal av de olika annonserna för grossess-snörliv i dagstidningar som svar på kritiken som ställts till snörlivets påverkan på grossessen. De olika snörningarna som är menade att skapa rum för den expanderande buken såväl som att i större grad smickra den svarar på kritik kring otillräcklig cirkulation, respiration och matsmältning, såväl som självsäkerhetsbekymmer, utan att offra det stöd som kvinnan ansågs behöva. Bröstklaffarna som blir ett inslag i de allra flesta modeller hjälper bäraren att undgå tryck på bröstet så de senare kan amma sina barn. Utformningen av snörliven tar även de ställning i valet mellan plikt och frihet. Antingen är de designade för att vara praktiska och tillåta för synliggörandet av magen, bröstet

och amning, eller så är de designade efter den moderiktiga korsettens stil, och har en till synes mer döljande karaktär som inte tillåter för bröstens utveckling. Vad det gäller hur den gravida kvinnan avbildas i reklam materialet, så uteblir hon oftast. De tidiga annonserna är väldigt diskreta och visar inte ens upp plagg för grossess, men med tiden blir det vanligare att avbilda kvinnor iklädda plaggen, men även i sådana annonser är grossess snörliven ofta avbildade utan bärare, och om de avbildas är de aldrig märkbart i grossess. Att utformningen av grossess-specifika snörliv påverkats av de medicinska oroligheterna som predikas i samhället har redan konstaterats av Case.¹⁹⁰ Men det som uteblivit ur hennes observation är faktumet att den tvådelade diskursen om frihet och plikt tagit sig uttryck i utformningen av olika sorters snörliv för grossess, som verkat haft olika syften, att underlätta respektive gömma grossess. De kompromisser som skett mellan medicin och mode har alltså inte bara varit en som ämnat föra samman snörlivet och grossessen, utan även skapa fler valmöjligheter för gravida kvinnor och nyblivna mödrar. Valmöjligheterna mellan modeller tyder också på det Waterhouse säger om att grossess-specifika plagg var vanligare än vad mycket forskning hävdar idag, och återfanns inte endast i medelklass kvinnors garderöber.¹⁹¹

För att återkoppla till syftet kan det konstateras att konflikten mellan medicin och mode tydligt exemplifieras i diskurser kring genom synen på snörliv för gravida kvinnor under perioden 1866-1924. Den gravida kvinnans plats i samhället och offentligheten har belysts genom undersökningar av varför hon bar snörliv, samt de oroligheter som fanns kring dem, och hur denna konflikt försökte överbryggas genom uppkomsten av grossess-snörliv. Denna uppsats har hanterat svenska källor, vilket gett insikt i en ytterligare reformrörelse inom ett perifert land som inte tidigare behandlats i forskningsfrågan. Arbetet har även bidragit till forskningsfältet genom att visat att snörlivet inte bara användes för att längre kunna röra sig i samhället, utan också genom att belysa hur läkare och reformister använt liknelser och metaforer för att skuldbelägga mödrar, vilket i många fall lett till en implicit debatt kring moderskapets plikt och kvinnans frihet, vilket även kan återfinnas i designen av grossess-snörliven. Även perspektiv kring synen på kvinnan i förlossning har tillförts av undersökningen. Något att vidare undersöka är barn och bebissnörliv som omnämnts i några av källorna, av de dräktreformister som motsatt sig de opraktiska dräkter som moderiktiga mödrar tvingat på sina barn.

¹⁹⁰ Case. 2025. s.125

¹⁹¹ Waterhouse. 2007, s.63

5. Käll- och litteraturförteckning

Källmaterial:

Berg, Henrik. "Barnavård". I *Helsovänneren*. (1906):21.

Berg, Henrik. *Läkarebok: d. 1-8*, 3. uppl., Nordiska förlags A.B., Göteborg. 1919.

"Buttericks nyheter" (annons för snörliv nr. 6979, 1555 och 9543). I *Sydsvenska Dagbladet* (26/5 1914).

Chavasse, Henry pye. *Advice to a wife on the management of her own health and on the treatment of some of the complaints incidental to pregnancy, labour, and suckling, with an introductory chapter especially addressed to a young wife*. American News Co. New York. 1878.

Degoix, C. "Ett hygieniskt snörliv" I *Helsovänneren*. (1889):16.

"Depot general:De corset français" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (16/3 1887).

Dress and health, or; How to be strong : a book for ladies. Montreal. J. Dougall, 1876.

"Enkefru Rosalie Ericson" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*: (25/06-1872).

Fru Mathilda Carlsson. "Oumbärlig" (annons för snörliv). I *Oscarshamnposten*. (16/6 1896).

"Förlossningslära för sköterskor". I *Jordemodern*. (1906):1.

"Grossess-korsetten" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (23/4 1922).

"Grossess-korsetten" (annons för snörliv). I *Svenska Dagbladet*. (7/5 1924).

"Grossess-korsett" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (21/10 1924).

"Grossess-korsetter" (annons för snörliv). I *Dagens Nyheter*. (02/12 1922).

"Grossess-snörliv" (annons för snörliv). I *Svenska Dagbladet*. (17/11 1910).

<https://tidningar.kb.se/q825xfc22v2wnkc/part/2/page/7>

"Marsbältet" (annons för gördel). I *Svenska Dagbladet*. (17/10 1909).

Stockham, Alice. *Tokology : a book for every woman*. Fowler & co. London. 1911.

Ullman. C. L. "Orsaken till såriga bröstvårtor och deras behandling". I *Helsovänneren*. (1889):3.

Widerström, Karolina, *Kvinnohygien: populärt framställd*, Norstedt, Stockholm, 1899.

Widerström, Karolina. *Om den kvinnliga klädedräkten betraktad ur hälsans synpunkt*. Lars Hökerbergs förlag, 1893.

Litteratur:

Bagerius Henric. *Korsettkriget: modeslaveri och kvinnokamp vid förra sekelskiftet*, Första utgåvan, Natur & kultur, Stockholm, 2019.

Berglund, Anna. "Hundra år av mödrahälsovård". I B. Lindberg (red.), *Svensk kvinnosjukvård under ett sekel: [1904-2004 : jubileumsskrift]*, Svensk förening för obstetrik och gynekologi. SFOG, Stockholm, 2004.

Case, Karen. "Corset Crusade: Dress Reformers and the Maternity Corset". L. Snelgrove (red.), *Fashion and motherhood: image, material, identity*. Bloomsbury Visual Arts, London, 2025.

Davies, Mel. "Corsets and Conception: Fashion and Demographic Trends in the Nineteenth Century." *Comparative Studies in Society and History*, 24:4, (1982). JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/178431> (17/4-26).

Linarsson, Magnus. "Politiska konflikter i debatt och protokoll" I M. Dackling & S. Nauman (red.), *Teori i historisk praktik*, Upplaga 1, Studentlitteratur. Lund, 2022.

Nordström, Marie. "Lida pin": några svenska läkares kamp under 1800-talet mot ohygienisk kvinnoklädsel', *Sydsvenska medicinhistoriska sällskapets årsskrift*, 1993.

Roberts, Helene. E. "The Exquisite Slave: The Role of Clothes in the Making of the Victorian Woman." *Signs*. vol. 2, no. 3, 1977.

Salmon, Clair. "Mother's milk is best of all". I L. Snelgrove (red.), *Fashion and motherhood: image, material, identity*. Bloomsbury Visual Arts. London, 2025.

Summers, Leigh. *Bound to Please: A History of the Victorian Corset*. 1. uppl. Berg Publishers, 2001.

Waterhouse, Harriet. "A Fashionable Confinement: Whalebone stays and the pregnant woman". *Costume: The Journal of the Costume Society*. Vol.41, 2007.

Waugh, Norah. *Corsets and crinolines*. Routledge/Theatre Arts Books. New York, 1981[1954].

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise. *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur. Lund, 2000.

Wisselgren, Maria. J. *Att föda barn - från privat till offentlig angelägenhet: förlossningsvårdens institutionalisering i Sundsvall 1900-1930*, Umeå universitet, Diss. Umeå : Umeå universitet, 2005.

Öberg, Lisa. *Barnmorskan och läkaren: kompetens och konflikt i svensk förlossningsvård 1870-1920*. Ordfront, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 1996.